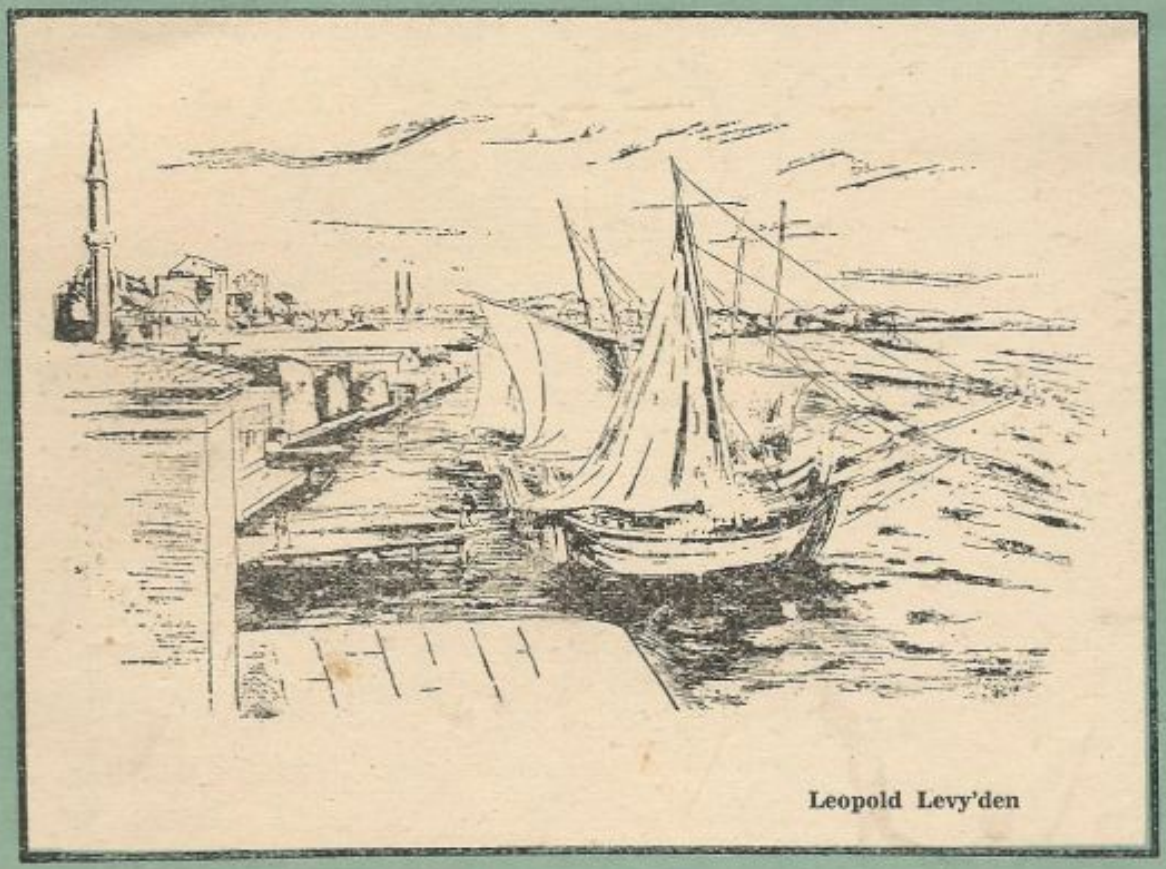
Yeni Aylık Sanat-fikir Dergisi

FIRAT

Leopold Levy'den

YILDIRIM N. GENCOSMANOĞLU — SAİT FAİK ABASIYANIK — MAURİCE MAETERLİNCK — ERDAL CEYHAN — MEHMET FIRAT — MUZAFFER SUPHİ ÇETİN — YOLCU — FİKRET MEMİŞOĞLU — RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI — F. ATALAY BURDURLUOĞLU — CENAP OSMANOĞLU — İSMAİL SARICA — ÖMER KAYAOĞLU — Prof. HİKMET BİNARK — AHMET KEMAL — NUREDDİN ARDIÇOĞLU — FEZAÎ

SAYI 23 MAYIS 1964 100 Kuruş

Yeni fırat

Aylık Sanat ve Fikir Dergisi

Yıl : 2 Sayı : 23

Mayıs 1964

Sahibi

FİKRET MEMİŞOĞLU

Yazı işlerini yöneten

Sorumlu müdür :

ÖMER KAYAOĞLU

Sekreter :

İZZET GÜNDAĞ

Abone :

Yıllığı	12 TL.
Altı Aylığı	6 TL.
Yurt dışı yıllığı	24 TL.

Gönderilen yazılar basılsın basılmasını geri gönderilmez.

"Yeni Fırat" adı anılmadan dergiden yazı ve şiir alınamaz.

Yazı ve şiirlerin fikir sorumluluğu yazarlarına aittir.

İlân ve Reklâm

Tam sayfa 1500 TL.

Küçük ilân ve reklâmların santimi 10 TL.

Yazışma ve para gönderme :

Fikret Memişoğlu, Avukat

ELÂZIĞ

İstanbul Temsilcisi :

Ömer Kayaoğlu, Tahtalı Bostan Sok. No. 1 Kuzguncuk

Dizgi ve Baskı ;

Matbaa Teknisyenleri Basımevi

Biçkiyurdu Sok. No. 12

Divanyolu - İSTANBUL

Çıkış tarihi : 31/5/1964

Beyyurdu Garnizonu

Elâzığ, târih boyunca stratejik önemi olan bir yer olduğundan, kâh Devlet ve Eyâlet merkezi, kâh da Ordu ve Kolordu merkezi olmuştur. Bugün sadece X. Tümen merkezi! Sebebi, eski kışlaların yıkılması, yakılması; yenilerinin ise yapılmaması...

Târih boyunca, Doğuda İslâh Merkezi olarak, hep Elâzığ'ı görüyoruz. Târih ve Coğrafya bakımından, bu önemine karşı, bir tümeni barındırmakda bile güçlük çekilmekte bugün. Sâdece kışla ve bina yokluğundan dolayı...

948 yılında olacak, Orgeneral Kurtcebe (İ. H. Noyan) Erzurum'dan, Korgeneral Y. Üresin Diyarbakır'dan, Süel bir iş için ilimize gelmişlerdi. Birincisi, Elâzığ Askerî Rüştiyesinde okumuş; ikincisi, Elâzığlı bulunmuş olduğundan, özel bir ziyâfette askerî bir birliğin Elâzığ'a getirtilmesi için yapılan teklife karşı, buna stratejik lüzum olmasına rağmen, bina ve

kışla yokluğundan dolayı imkân olmadığı cevabı alındı. Bu iki zat da Elâzığ'ın coğrafî öneminden dolayı, askeri bir birliğin burada sürekli bulunmasında fikir birliğinde idiler. Fakat, bu fikrin uygulanmasına, bina ve kışla yokluğu engeldi. Ilimizde bir Tümen bulunduğu halde, aynı yokluk yine var. Bu yokluk, ne zaman yok edilecek ?!

Şehirdeki askerî tesisler, bir garnizon içinde değil; hem darma dağınık, hem de mahalleler içinde sıkışıp kalmış. Bu durum; hem süel düzenin sağlanmasında güçlük doğuruyor, hem de şehrin inkişâfına engel olmaktadır. Durumdan, ne asker memnun, ne sivil hoşnut.

Halbuki, Elâzığ halkı, askeri ve askerliği çok sever. Orduya bir hayli paşa vermiştir. Elâzığ'a gelen her rütbeden askerler de ,halkdan memnun ayrılıyor. Bu bakımdan, yıllardan beri gerçekleşmesi özlenen ve gözlenen bir arzu var. Elâzığ'ın doğusunda bulunan Beyyurdu plâtosunda, Ordu barındıracak bir garnizon kurulması. Lojmanlar ve komutanlık binası, yerinde kalarak, diğer birliklerin, Beyyurdu garnizonunda toplanması isteniyor.

Beyyurdu, Elâzığ'ın, yedi kilometre doğusunda, dört tarafı açık, Harput da dahil, çevrenin en ferah, en güzel plâtosudur. Seyrine doyum olmıyacak şekilde, bir manzarayı kucaklıyan bu plâtoya çıkanın, ovaya inmeye gönlü ve gözü razı olmuyor. Bir de buranın, askerî tesislerin kurulduğu, yeşilliklerle onarılmış, geceleyin pırıl, pırıl yanan bir garnizon olduğunu düşünün.

Bu düşüncenin, askerlik yönünden, psikolojik önemi var. Asker, yurdunu, güzellikleriyle kucaklayıp seyrederse, daha çok sever. Halk, askeri, haşmetiyle görürse, daha çok sevip sayar. Güzelliğe karşı duyulan ilgi, koparılmaz bir duygu bağıdır. Beyyurdu, bütün bunların, düğüm noktası olacak bir yer.

Güneyinde ve kuzeyinde bir hayli askerî tesisler serpiştirilmiş bu yaylacık, gerek ikmâl bakımından, gerek yakınlık bakımından, en elverişli bir yer olduğuna göre, ne zamana kadar boş kalacak ?! Bugünün işidir bu... Yarına bırakılmaması gerek... Er geç olacağı, geç kalmaksızın, er yapmak, ihmalden sakınmak ödevidir.

Halkımızın, bu müşterek dileğini; Millî Savunma Bakanlığı, Genel Kurmay Başkanlığı katlarına sunarken, Valilik ve Kumandanlık makamlarıyle, Belediye Başkanlığının dikkat ve gayretlerini esirgememelerini de dileriz.

Yeni Fırat

HOYRATLAR

Düşde gör, düşde gör
Hayalde gör düşde gör
Dostun kim düşmanın kim
Hele bir gün düş de gör.

Yayanım, yayanım
Atlı değil yayanım
Düşmüşüm aşk oduna
Ya kurtulum, ya yanım.

Serin eser, serin eser
Yel vurur serin eser
Bulaydım bir sadık yar
Koyaydım serine ser.

Oda yandı, oda yandı
Od düştü, oda yandı
Yar yatmış uyanmıyor
Vay beni o da yandı

FİRATLA HESAPLAŞMA

I

Yüzyıllarca, durmadan; çağladın, yıktın, söktün
Toprağımı, taşımı götürüp çöle verdin!...
Vatanından kıskandın suyunu, serinini
Vefasız çıktın Fırat; nen varsa ele verdin
Vadilerimi yardın, ovalarımı yuttun
Kaç ocağın külünü savurdun; yele verdin!
Okşadık, sevdik seni; «dur gitme» «yavaş» diye
Sen kudurdun, köpürdün; yurdumu sele verdin
Ne kervanlarıma yol, ne yolculara geçit...
Biz sana bel bağladık; sen bize çile verdin...

II

Fakat doldu vâdesi, zulüm saltanatının
Çelikten kementlerle boynunu buracağız...
Gayrı azgın kurt gibi kapıp kaçmıyacaksın
Keban vâdilerinde karşına duracağız.
Aht ettik bağrımıza basmaya seni Fırat!
Belini sarmak için hızını kıracağız...
Ey Palandökenler'den kükreyen erkek arslan
Seni, yelelerinden zincire, vuracağız
Ve geçmişi unutup; sen, ben omuz omuza
Medeniyet yükselen bir vatan kuracağız...

Yıldırım N. GENCOSMANOĞLU

Bir Ölünün Yaşamı

Çeviren : Erdal CEYHAN

Maurice MAETERLİNCK

(Belçika, 1862 - 1949) Naturalist, sembolist. Ozan, tiyatro yazarı, filozof. Önce oyun yazarı olarak tanındı: Pelléas ve Mélisande (Debussy tarafından bestelenmiştir), Mavi Kuş, İnterior. Tiyatroda korku, ölüm duygularını işler. Bilimsel Konular üzerinde özenle yazdı: Arının Yaşamı, Karıncanın Yaşamı. 1911 de Nobel Ödülü aldı.

Dün gece, aşağı yukarı elli yıl kadar önce ölmüş olan amcam bana konuk oldu. Yaşadığı sürece akıllı uslu yaşlı bir rind olarak bilinmişti. Bana anlattığına göre yattığı mezarı, öbür dünyada kendisine arkadaş olan, saygıdeğer, kibar bir mezarcı tarafından seçilmiş, oldukça da iyi yapılmıştı. Amcam kendini evinde gibi bildiğinden, çok mutluydu. İç kısmından şimdiye dek hiç ilgilenmediği bir şey kopmuş, bilmediği bir ülkeye doğru yollanmış; bütün öteki kişisel, katı, karmaşık yanları, ilk ve son konutunda kalmıştı. Ölüler gün ve gün yeraltında toplanıp, çok canlı, kardeşçe bir hava içinde kendilerine yeni katılan bazan üç beş, büyük salgın günlerinde ise bir iki düzine kadar, kişiyle birlikte, mezarlığın olaylarını konuşuyorlarmış. Bu beklenmedik turistler eş, dost ise sevgiyle, yabancı iseler kibarca karşılanıyorlarmış. Toplantılar çok seçkin oluyor, gelenler gözden geçirilmeden kabul edilmiyormuş. Sınıf yöntemi kendiliğinden kurulmuş. Ölüler üç sınıfa ayrılıyor. Burada açıkça anlatmak gerekirse şöyle tanımlayacağız; birinciler, yeni gelenler, bunların kokusuz olma durumları çok geçicidir; ikinciler, bunlar müthiş kokarlar. Bunlarla anlaşamıyacağımızı sen de anlarsın. En önemlileri ise, mezarlığın aristokratları sayılabilecek olan, artık koku çıkartmayan yalnız mikropsuz, parlak kemiklerden oluşmuş geçkin ölüler.»

«Fakat, amca» diye sözünü kestim, «niçin aynı duygularla hareket edip, bizim hoş bulmadığımız bir kokuya siz katlanıyorsunuz? Yoksa sizin burnunuz yok mu ?»

«Burada burun sözünü etmeğe değmez. Salt bir bilimsel sorundur bu. Zaten kötü koku diye bir şey yoktur. Aslında bu deyim, dışarda yaşıyanların uydurdukları bir şeydir. Bütün kokular, herhangi bir zambaktan, menekşeden, ya da öteki dünyanın bahçelerinden de gelse Kimya bakımından saftırlar.

«Amcacığım, eğer izin verirsen bir soru daha soracağım ?...»

«Sor yavrum sor. Ben burada bütün bildiklerimi anlatmak için bulunuyorum...»

«Peki amca, yanıp kül olarak ölenleri, nasıl alıyorsunuz?»

«Biz hakir görürüz onları. Birtakım hâin, serseri, kaçkındırlar. Öldüklerine utanırlar. Ölümün varlığına inanmazlar. Buraya insan yanlarını saklayan, küçücük küpleri için, yer dilenmeğe geldiklerinde, kendilerini tutar pencereden sonsuzluğa atarız. Biz de bengiyiz ama...

«Daha fazla konuşmayayım onlar hakkında... Sen ne zaman geliyorsun benim yanıma ?»

«Henüz bilmiyorum. Sen biliyor musun?»

İstesem öğrenebilirim ama sana söylemek istemem. Herneyse, gelir gelmez

PROBLEM

salt doğrularımızın kesiştiği noktada beraberiz
bir de tutkularımın maximuma vardığında sana
düşün ki
üç bilinmiyenli bir denklem örneğin
sen ben ve çözümlenemeyen ikimiz
varsayki nirengi noktası tutkudur
anlasana
ellerimizin böğrümüzde kalmasıydı gerçek çözüm?..

Mehmet FIRAT

bana bildir. Seni kanatlarımın altına alırım, ve bir çok formaliteyle girilebilecek diremiz için işlerini kolaylaştırırım. Bu ölüler, Amerikalılardan daha çok memur tipli adamlar. Örneğin bir çivi, bir diş, bir kemik parçası için yirmi tane daireye gitmelisin, altmış tane imza vermelisin; annenin, babanın, dedenin, ninenin adını soyadını söylemelisin; kızkardeşinin, erkek kardeşin, kuzenlerinin her biri için doğum kâğıdı, evlilik cüzdanı, ölüm kâğıdı çıkartmalısın. Bunlar şimdiye dek kendimizi kurtaramadığımız kötü alışkanlıklar. Bizim oldukça boş zamanımızın olduğu doğru olmakla birlikte, gene de hoş şeyler...

«Amca, sormak istediğim bir başka şey daha var...»

«Devam et yavrum, isteklerini yerine getireceğim.»

«Öbür dünyadaki bahçenizde daha fazla yer kalmazsa ne yapacaksınız? Şimdiden oldukça kalaablıksınız.»

«Yaşayanlardan birinin bahçesini alacağız.»

«Peki, onlar size vermek istemezlerse ne olacak?»

«Onları öldürürüz.»

«Yani onları öldürmeye hakkınız var mı, demek istiyorsunuz ?»

«Onları öldürmeye zorunlu değiliz. Biz yalnız bekleriz. Onları öldüren zamandır.

«Fakat mezardan çıkarıldığınız zaman ne olur ? Nasıl olursunuz ? Ne duyarsınız?»

Daha henüz hiçbirimiz mezarımızdan çıkarılmadık, yine de bu konuda bazı söylentiler var... Sanırım hareket etmekten çok daha kötü bir şey olamaz. Belli ki her şeyini yitiriyorsun, arkadaşlarını, alışkanlıklarını. Sonucu mutlu bir mezardan çıkarılmaya çok ender rastlanır.

«Anlıyorum, amcacığım, ölülerin bile başı dertsiz değil.»

«Ne umuyordun ki oğul, bütün yaratıkların kendilerine göre dertleri var.»

«Amca, şunu da öğrenmek istiyorum... Amca, sen neredesin?... Başka bir şey söylemiyecek misin bana?

Acılar içinde üsteledim üsteledim ama, başka hiçbir yanıt alamadım. O yine sonsuz sessizliğine gömülmüştü.

«Bu böyle, bin dokuz yüz bilmem kaça kadar sürüp gidecektir. Ve yine bin dokuz yüz bilmem kaçta kitap bastırmak, yazı yazmak takatinden mahrum, nalları dikeceksinizdir Ve yine bir gün bin dokuz yüz bilmem kaçta sizi kimseler hatırlamıyacaktır. Yaşasın edebiyat!» demişti bir yazısında. Oysa 1964 de, ölümünün onuncu yıldönümünde, çok sevdiği Burgaz Adası'ndaki köşkü «Sait Faik Müzesi» olarak açıldı. Edebiyat yaşıyor ve edebiyatta bütün canlılığıyla bir Sait Faik yaşıyor.

Hikâyeciliğimizin en önemli adlarından olan sait Faik 1907 yılında Adapazarı'nda doğdu. İlk öğrenimini burada yaptı. Orta öğrenimini yapmak için İstanbul'a geldi, onuncu sınıfa kadar İstanbul Erkek Lisesi'nde okudu. Arapça öğretmeni Salih Bey'in minderine iğne koymak suçundan 41 arkadaşıyla birlikte Bursa Lisesi'ne sürüldü. Kendi deyimiyle liseyi, «heyamola ile» bitirdi. Edebiyat Fakültesi'ne ve Grenoble Üniversite'sine devam ettiyse de bıraktı. Bütün ömrünü Şişlide Bulgar çarşısındaki apartmanda ve Burgaz'daki köşkte annesi ile geçirdi. 11. Mayıs. 1954 salı günü, bir türlü yakasını bırakmayan siroz onu bizden ayırdı.

Önemsiz görünen konuların, önemli olabileceğini hikâyelerinde ustalıkla işleyen Sait Faik, edebiyatımıza iki roman, bir şiir ve onüç hikâye kitabı bıraktı. «Yeni ve güzel diye alkışladığımız ne varsa hikâyeciliğimize onunla girdi. Sırsız bir san'atı vardı: Bütün erişilmezliği tabiiliğinden ileri geliyor.»

Bu büyük hikâyecimizin aziz hatırasını saygı ile anarken, 9. Ocak. 1929 günlü Milliyet'in san'at sayfasında çıkan ilk yazısını okurlarımıza sunuyoruz.

Yeni Fırat

UÇURTMALAR

Sait Faik ABASIYANIK

Rüzgâr çıktı. Bir çocuk başı gibi oynak afacan bir rüzgâr. Etrafında güneş kadar temiz, ay kadar donuk bir sessizlik var.

Emir - Sultan'da bir tek, Yeşil'de bir sürü, Pınar - Başı'nda yüzlerce ipleri görünmeyen uçurtmalar...

Ovada Nilüfer ve taş köprüler. Gök, kırık, titrek bulutlar içinde.

Hey, uzak, beyaz bulutlar gibi titrek, kırık göğüslü Bursa çocuğu! Rüzgâr çıktı; başım gibi oynak, afacan bir rüzgâr. Uçurtmanı çıkar, uçurmanın tam vaktidir. Gök bahtiyar, rüzgâr kıskanç güneş hasretle dolu; uçurtmalar birer çocuk ruhudur.

Ben bir kuş olsaydım! Yükseklerde uçan bir kuş... Kanatlarını germiş, gölgesinin düştüğü yerden bihaber bir kuş... Uçurtmaları gagalar mıydım? Ben bir kuş olsaydım, kınnapların sarkmış, gevşemiş münhanisinden denize atılmış kaypak taşlar gibi seker; uçurtma sahiplerinin sedef düğmeleri çözülmüş göğsüne girer, oradan ot, tere, ceviz, böğürtlen, fındık yaprakları kokan yerden başımı çıkarır, uçurtmaları oradan seyrederdim.

Rüzgâr kınnapları gerdi. Rüzgâr kalemleri kırdı... Rüzgâr, kâğıtları yırttı, terazileri bozdu, kuyrukları savurdu. Taş köprüler gürültüsüz yıkıldı; Nilüfer eridi.

Şimdi döndüğüm yolun ağaçlarında ipler sarkıyor, kırık altı - köşelerin kalemleri sallanıyor, mor kâğıt parçaları uçuyordu.

Bir aralıktan çocuk gölgeleri yağmaya koşarlarken, benim yolum da akşam alacası içinde ipi kesilmiş mor bir uçurtma gibi, büklüm büklüm kıvranarak uzaklara, uzaklara... Sessiz bahçeliklere doğru düşüyordu.

KİLİSE KAMPANYASI

Muzaffer Suphi ÇETİN

Son günlerde Hristiyan kliseleri adına, Avrupa'nın çeşitli bölgelerindeki dinî topluluk ve teşekküller tarafından, Memleketimiz aleyhine girişilmiş amansız bir iftira kampanyası ile karşı karşıya bulunuyoruz. Gıdasını karanlık ortaçağ taasubundan alan zihniyet, modern çağın gazete, mecmua, radyo, televizyon gibi her türlü propaganda vasıtalarından faydalanarak, etrafındaki insanları en tesirli noktadan avlamakta ve insan varlığındaki en ulvi, en temiz heyecan kaynaklarını Hazreti Mesih adına diyerek harekete geçirmeye çalışmaktadır.

Neden? Emilyanos Ve Canavaris adlı iki ortodoks papazın Türk vatandaşlığından iskatı ile hudut dışı edilmesinden. Patrikhanenin istimlâki hakkında dolaşan söylentilerden.

Pekiyi, bu vatandaşlıktan çıkarılma keyfiyetinin sebebi nedir?

Mâlûm, Türk resmî makamlarınca gayet objektif bir şekilde tespit edilen, üzerinde yaşadıkları toprağa ve mensubu bulundukları topluma karşı giriştikleri hainane faaliyetlerden.

Patrikhaneye gelince, gayet tabii, İstanbul şehrinin girişilen imar faaliyeti bir plâna bağlı yürütüleceğine göre, elbetteki patrikhanenin istimlâki icap ettiği takdirde, özel bir muamele gösterilemiyecektir.

Ancak bu gibi tasarruflarda da hükümran bir Devletin, üzerinde münakaşa kabul edilmez en tabii hakları çerçevesinde mütalea edilmek gerekir.

Hâl böyle iken, durumun tamamen ters bir açıdan ele alınması ve hele yaygaraların basılan tek bir düğmeden idare ediliyormuşçasına, çeşitli ağızlardan ayni anda çıkarılması, nasıl bir izah şekline bağlanabilir?

Bu durum olsa olsa ortaçağ Avrupasına kan kusturacak, insanlığın teknik gelişiminde en azından 500 yıllık bir zaman kaybına sebep olan din otokrasisine, papalık saltanatına bugünkü dünya şartları içerisinde duyulan bir özlemdir. Bu, dinî hissiyatı istismar ile, ruhanî liderlerin sahnede tekrar ön plâna atılma, bir ehli salip zihniyetinin yaratılarak Sen Bartelmi ve Engizisyon mezaliminde olduğu gibi sadist ruhlarını tatmin etme özleminden başka bir şey de değildir.

Din adına bayrak açanlar hakikaten inançlarında samimi iseler, evvelâ Kıbrıstа çocuk, kadın ihtiyar demeksizin masum insanları kahpecesine öldüren vahşi çete sürülerinin başındaki papazın iplerini çekmeli ve dinin icabı olan gerekli görevleri yerine getirmelidirler. Maalesef, Emilyanos ve Canavaris için hortlayan bu borazancı başılar, Kıbrıstа işlenilen, insanlığın yüzünü kızartıcı vahşete karşı kör ve sağır olanların ta kendileridir.

Bizim inandığımız anlamda din, evvelemirde Tanrı kudretinin tecellisindeki en müstesna eseri teşkil eden, insan varlığına karşı sevgi ve saygıyı telkin eder. İnsanlar arasına kavga, kan ve zulüm değil, tam bir ruh safiyeti, barış, güvenlik ve huzur getirir. Oysaki, şimdi tamamen dejenere edilmiş, asli kaynağını Hz. İsa'da bulduğumuz hristiyanlık da bizleri bu düşüncede teyit eder. N ediyor Hz. Mesih? «Yüzünün bir yanağına indirilen tokata mukabele etme, diğer tarafını da çevir.»

Şimdi soralım: müdafaasız, kundaktaki yavruların, emzikli anaların, 80 lik pîri fânilerin hunharca öldürülmesini mübah gören inançlarınız, acaba kaynağını hangi dinden almaktadır? Yer yüzünde istismarcılığa bundan daha çirkince sırıtan bir örnek gösterilemez. Bir taraftan karşındaki masumları barbarlıkla itham et, diğer tarafa geç, barbarlığın bayrağını aç ve onun reklâmını yap. Bu, din kisvesi altında düpedüz politika pazarlarında at koşturmaktır. Neıede kaldıki, şahsında yaygaranın koparıldığı, hudud dışı edilen papazlar, vatandaşı oldukları toplumu, içinden hançerleme, milyonlarca liralık servet edindikleri

bir memlekette, yalan beyanlarla bir kuruşluk vergi vermeme ahlâksızlığını libası habisi katrânileri altında irtikap etmiş olan bedbaht kişilerdir.

Patrikhane mevzuuna gelince :

Normal bir imar plânı tatbikatının gerektirdiği istimlâk zorunluğu bir tarafa, nüfusun yüzde 99 dan fazlasını müslüman halkın teşkil ettiği lâik bir memlekette, hilâfet ve halifelik kanun dışı ilân edilmişken, Yeni Zellanda'ya kadar yayılan geniş bir alandaki ortodokslara ruhani bir merci teşkil eden Patrikhane ve Patriğin aynı muameleye tabi tutulması gayet makul bir hareket olarak kabul edilmek gerekir.

Hele ki o patrikhane, Grigoryas adı verilen Patriği, Etniki Eterya denilen tedhiş teşkilâtı ve Rusyanın da yardımını temin ile Yunan isyanlarını hazırlayan, İstanbul'un Bizans'a iadesi ve Türklerin tamamen Asya'ya sürülmesine dair kara fikirlere sahip bir patrikhanenin devamı ise...

Gene o patrikhane, Sultan Mahmud'un emri ile Sadrazam Benderli Ali Paşa tarafından bastırılarak, ele geçirilen ihanet vesikaları üzerine Patriğin idam edildiği kapıyı, türlü iğrenç düşüncelerle kapalı tutmakta inatla devam ederse... Ve gene o patrikhane, patriği olan Grigoryos'un ağzından Rus Çarı Birinci Aleksandr'a hitaben «Türkleri mahvetmenin tek yolu ahlâk ve maneviyatlarını yıkmaktır» mealindeki mektubun yazıldığı yer ise... elbetteki ektiği fırtınayı biçmeye katlanmalıdır.

Artık gün ışığına çıkan hakikatler üzerine eğilmenin zamanı gelmiştir.

Bugün cemiyetimizin, başta ahlâk olmak üzere her türlü manevi değerlerine karşı girişilen tahripte faaliyet gösteren gizli ve şer kaynakları finanse edici teşkilâtı başka tarafta aramak, fikir ve politikadaki veraset karşısında safdillik olur.

Anadolu'nun en hücra köşelerine kadar elini kolunu sallıya sallıya hristiyanlık propagandası yapma cür'etini gösteren misyonerlerin de cesaret kaynaklarının bu teşkilât dışında aranılmaması zannımızca mâkul olur.

Unutmayalım ki, Dün Mora İsyanlarında, Girit'in kurnazca kaybedilişinde Patrikhanenin oynadığı rol ne ise, bugün Kıbrıs mevzuunda da aynı olacaktır. Çünkü, kiliseler elele, din kisvesi altında Yunan megalo ideası ve Bizans'ı hortlatma krizleri içinde sayıklıyorlar.

Konya, Kayseri, Antakya, Çanakkale ve diğer bir çok şehirlerimizin metropolitlikleri ile Bizansvari bir idare sistemini gölge şeklinde dahi olsa hafızalarından eksik etmek istemiyenlere hatırlatırız ki :

Burası, ne klisenin devletlere kan kusturduğu Batı Roma ve ne de devletin pençesini dine geçirdiği Bizanstır.

Burası, sınırlarını Türk Kanının ve Türk süngüsünün çizdiği, kayıtsız şartsız Türk hakimiyetinin, Türk Şeref ve haysiyetinin, hak ve hukuk düzeninin dalgalandığı ve ebediyende dalgalanacağı TÜRKİYEDİR.

Muzaffer Suphi ÇETİN

HOYRATLAR

Yayanım, yayanım
Çok ağrıyor ya yanım
Yavaş git ben de gelem
Atlı değil, yayanım.

Bir değüldür, bir değüldür
Ağlattın bir de güldür.
Serin ver, sırrın verme
Her yiğit bir değüldür.

Gül, eser, gül eser
Bülbül öter, gül eser
Bağmacı kurban olam
Yar yatağın güle ser.

Suda yandı, suda yandı
Od düştü sudayandı
Eğildim su serpmeğe
Serptiğim su da yandı.

Oh olsun, oh olsun.
Kaş yay, kirpik oh olsun
Dostlar der yazık oldu
Düşmanlar der oh olsun.

Yarın kolunda şeve,
Kimdir yarımı seve?
Harput Türküsü

Şeve Manileri (*)

Işıl ışıl gülerek,
Şeve kırana kurban.
Kırılıp dökülerek
Şeve kırana kurban.

Yere çöküp diz dize,
Dudak şarap, dil meze.
Bakıp, göz süze süze
Şeve kırana kurban.

Toplanmış «kız evi» ne,
Şeve kıranlar yine.
Gelin, gelincik mi ne?
Şeve kırana kurban.

Çayda çıralar söner,
Yazmalar, yanar döner.
On parmakta on hüner,
Şeve kırana kurban.

Bakışlar, can eveler,
Göz süzeni seveler.
Kırılıyor şeveler,
Şeve kırana kurban.

Baştan ayağa kadar
Cilveye sarmış kader.
Göz değmesin! gören, der.
Şeve kırana kurban.

Yan bakıp, yaman gören,
Kim bu, her kalbe giren?
Vay beni!. Şeve kıran!
Şeve kırana kurban.

Gerçek oldu hayâli.
Tuttu beni her hâli,
Kurbanlık koç misâli
Şeve kırana kurban.

Oynıyan yok mestine,
Sevdiğimin üstüne;
Kına yakın destine.
Şeve kırana kurban.

Yarımı seve seve,
Alam, götürem eve;
Bizde de kırsın şeve.
Şeve kırana kurban.

Şeve takam koluna
Geçem yarın soluna.
Yolcu! Kurban yoluna
Şeve kırana kurban.

YOLCU

(*) «Şeve Kırma» bir halk oyununun adıdır. «Şeve», (cıncık) cam'dan yapılan bileziğe denir.

«Şeve kırma» düğünlerde veya diğer eğlencelerde, kadınların, yanyana diz çökerek, çalınan sazın temposuna, el, kol, bel ve baş hareketleriyle uyup, ayağa kalkmaksızın, başların hep birden sağa ve sola çevrilmesi, çıtma çalınması, bel kıvrılması, omuz kırılması, göz süzülmesi, vücûdun ahenkle eğilerek, yere dirsek vurulması ve diz üstüne kalkılması suretiyle oynanan bir oyundur.

HARPUT'UN MEŞHUR İLİM ADAMLARI

Fikret MEMİŞOĞLU

Üzülerek söyliyelim ki Artıkoğulları ve Akkoyunlular devrinde yetişen, âlim ve şâirlere ait, hal tercümeleri şöyle dursun, 17. yüzyıldan önce yetişenlere ait biyografilere de sahip değiliz. Bunlar ancak, yorucu çalışmalar ve incelemeler sonunda ortaya çıkarılabileceklerdir.

Biz 18. ci yüzyıldan günümüze kadar gelen çağda yetişmiş örnek birkaç isim vermekle yetineceğiz.

1 — Büyük Hacı Âli Efendi :

Müftü Hacı Yunus Efendi'den icâzet alan Âli Efendi, Malatya ve Antep'den sonra, İstanbul'a giderek, Harput'lu Hacı Abdurrahman Efendiden de ders görmüş, tekrar geri dönerek, Harput'da uzun müddet «Ömeriye Medresesi» müderrisliğinde ve Harput Müftülüğünde bulunmuştur. Elimizde basılmış eseri mevcud değil. 1784 de Harput'da doğan âilm, 1874 de yine Harput'da vefât etmiştir.

Büyük Beyzâde Hoca ve Dellâlzâde Mehmed Ef. onun talebelerindendir.

2 — Şeyh Hacı Âli Efendi :

Bu zât, «Osmanlı Müellifleri» nde de adı anılan meşhur Hoca İshak Efendinin büyük dedesidir.

1670 yılında Perçenç köyünde doğan bu zât, yalnız Harput Medreselerinde değil, Fâtih Medreselrinde de ders görerek icâzet almıştır.

Torunu Abdullah Efendinin oğlu İshak Hoca, Harput'taki medreselerde okuduktan sonra İstanbul'a gidip icâzet alarak, Harput'a dönmüş, Meydan Camii'nde müderris olmuşdur. Ancak Harput'ta fazla kalmıyarak, İstanbul'a dönen Hoca, Fatih Medreselerinde de müderrislik almış bulunuyor. İstanbul'da çok dikkati çektiği için, Abdülâziz tarafından saraya davet edilerek, taltif edilen İshak Hoca, Liberal düşünceli bir adam olduğu için, yazıları ve konuşmaları Abdülhamid'i kuşkulandırmışdır. Muhtelif konularda bir hayli basılmış eseri bulunuyor.

Bunlardan biri olan «Şemsülhakika» adlı eser, orijinal düşüncelerinden dolayı, Tevfik Fikret tarafından, Robert Kolej'e hediye edilmişdir. Basılmış bütün eserlerini, İstanbul kitabevlerinde bulmak mümkün. (*)

1803 yılında Harput'da doğan Âlim, 1892 yılında İstanbul'da ölmüş olup, Fatih Câmii mezarlığında metfundur.

İshak Hocanın oğlu Mehmed Celâleddin Efendi de, bir çok vilâyetlerde, muhtelif vazifeler gördükten sonra, İstanbul'da Maarif Meclisi âzalığı ve Mülkiye Mektebi hocalığı, daha sonraları Mısır Kadılığı, İstanbul Kadılığı yapmışdır.

Cemaleddin Ef., ateşli ve çok hür fikirli bir insan olduğu için, Meşrutiyet İnkılâbında da adı önemle anılır.

(Cihâd'ı fi sebilürreşad) adlı eseri, basılmamış olarak, Bâyezid kütüphanesinde bulunuyor.

(*) «Dârülârif»de hocalık, «Meclisimaârif»de âzalık ve evkafda müfettişlik yapan İshak Ef. nin diğer meşhur eserleri «ziyâelkulûp» ve İbnisina'nın meşhur «Şifâ» adlı eserinin Türkçe tercemesi olan «istişfâ fi tercemetil şifâ» eseridir. Ancak bu son eseri, henüz basılmış değildir. Bunlardan başka kelâmı, gramer ve sentaksa ait broşürleri de vardır.

İshak Hocanın bilhassa İstanbul'da çok aydın bir aile muhiti vardır. Bunları ayrı ayrı zikretmeğe sütünumuz müsâid olmadığından yalnız atalarını anarak yetiniyoruz.

3 — Efendigiller :

Testek köyünden Harput'a gelen Efendigiller, 16. yüzyıldanberi; memlekete çok kıymetli ilim adamları yetiştirmişdir. Bu ailenin bilinen ilk ceddi, Hoca Es'ad efendidir. Sırasiyle oğlu Hoca Ahmed Ef. ve torunu Müftü Mehmed Saîd Ef., çağlarının en meşhûr âlimleri olarak bilinir.

«Osmanlı Müellifleri» adlı eserde de bahsi geçen, (Mehmed Sayid Ef. Fetâvâsı) adlı eser, çağının en kıymetli eserlerinden kabul edilmektedir.

Oğlu Hacı Ahmed Ef., müftülüğü ve kadılığıyle şöhret bulduğu gibi, «Kaside-i Bür'e» şârihi Ömer Naîmî, ve 1876 Meclisine Harput meb'usu olarak gönderilen Hacı Hâfız Mahmûd Ef. ve çok bilgili ve çok nüktedan hacı İbrahim Ef. gibi eşsiz evlâtlar yetiştirmekle de meşhûrdur.

Bunlardan Ömer Naîmî Ef. matbû bir çok eser sahibi olmakla beraber, onun «Kaside-i Bür'e serhî» (Arabistan dâhil), bütün İslâm âleminde mümtâz bir şaheser olarak, şöhret kazanmışdır.

Çok hoşsohbet ve nüktedan olan Ömer Naimi Ef. şâirdir de.

Hâlâ anlatılan fıkraları, ve hâfızalarda kalan şiirleri var.

Oğlu : Abdülhamit Hamdi Ef. de bir çok eser sahibi olup, babasından, daha çok âlim olduğunda ittifak vardır.

Netekim İbnülemin M. K. İnal da «Son asır Türk şairleri» adlı eserinde, Hacı Hamid Ef. için :

«İstanbul'da ve vilâyetlerde mulâkât ettiğim efâzil-i ulemâ arasında, Abdulhamid Hamdi Ef. zâhiri ve bâtını mamûr ve Türklüğün medâr-ı iftihârı olan enderülemsâl bir allâmedir» diyerek onun kadrini yüceltir.

M. Kemalettin Efendiyi rahmetle, ve bu ailenin son âlimi olan Üsküdar Müftüsü Hacı Ömer Naimi beyi de hürmetle anmak gerekir.

Kaside-i Bür'e şârihi O. Naimi Efendinin kardeşi Hacı Hâfız Mahmud Vahdi Ef., Harput'da en büyük bir fakîh olarak tanınmışdır. Mahkeme âzalıklarında ve kadılıklarda bulunan Mahmud Efendi, Harput'un ilk meb'usu olduğu gibi, kıymetli bir divan şairidir de.

Oğlu Hacı Hayri bey ise, Harput'un en meşhur şâirlerinden biridir. Hâlâ, Harput ve İstanbul musikisinde güfte olan :

Siynemde bir tutuşmuş, yanmış ocâğ olaydı
Zülfün karanlığında bezme çerâğ olaydı

Matla'lı gazel, onun kaleminden çıkmadır.

Muallim Nâci'nin bir gazelinde yaptığı tahmis, İstanbul'da dikkati çekmiş. Hacı Hayri beyi «Tercümân-ı hakikat» gazetesinde, gerek Muallim Nâci, gerekse Ahmed Mithat efendi makâle yazarak öğmüşlerdir.

«Hâtıra'yı Ahd-ı Şebâb» ve «Nümûne-i Muharrirât-ı Edebiye» adlı basılmış iki eseri, ve basılmamış bir çok manzumeleri ve yazıları vardır. Fransızca öğrenerek bir roman tercüme ettiği de bilinen şair, Ergani ve Dersim'de mutasarrıflık yapmış ve İstanbul'da vefât etmişdir. Vefât tarihi 1910 dur.

4 — Dağıstanlı Hâfız Mehmed efendi :

Harput'dan sonra, Kayseri medreselerinde okuyup icâzet alan Mehmed Ef., Mısır'a gidip tahsiline devam ederek, ayrıca orada da icâzet almıştır. Harput'a dönünce İbrahim Paşa Medresesi müderrisliğine tayin edilen Hacı Mehmed Ef., bir çok talebe yetiştirmişdir.

Dağıstanlı Hoca, Harput'a ilim feyzi saçan hocaların en meşhurlarından sayılır.

Celâl Nuri Beyefendiye!

Efendi, yan gözle hor bakma bana ;
Senin baban kadar benim yaşım var !
Tuhaf gelir elbet bu halim sana ,
Geçinmek uğrunda çok savaşım var.

Halimden hoşnudum küskün değilim,
Süste elbet senden üstün değilim ;
Bahtıma mağrurum, miskin değilim,
Ne korkum, ne hırsım ne telâşım var ?

Elimde hüner var, eldivenim yok ;
Yakamda bir gülüm, yasemenim yok;
Zengince bir dayım, bir yeğenim yok,
Benden daha fakir bir kardaşım var.

Esirci değilim, esir değilim,
Sizin kumpanyada müdür değilim;
Üç tuğlu, beş tuğlu vezir değilim,
Başımda sorguç yok, fakat başım var.

Muradım ne ise ben ona yettim,
Değersiz ömrümü hayra sarfettim.
Kâbe-i maksuda dosdoğru gittim,
Benim namus gibi bir yoldaşım var.

Şu açık alnımda, kara istemem,
İzzet-i nefsimde yara istemem,
Zillete mukabil para istemem,
Evimde yiyecek bulgur aşım var.

Zahire bakanlar belki yanılır,
Kişiden sorulur kişi tanılır,
Feylesof Rıza'yım adım anılır,
Dünyada malım yok, mezar taşım var.

Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI

Not : Şairin kıyafetini gazetelerde tenkit ve teşhir ettiği için muhatabına yazılan bu manzume «Serâb-ı Ömrüm» de yayınlanmamıştır.

Talebelerinden Dellalzâde Mehmed Ef. de Harput'da takriben 50 sene müftülük yapıp, bir çok talebe yetiştirmiş kıymetli âlimlerimizdendir.

Diğer talebesi, Beyzade Hacı Ali Rıza Ef. ise şöhreti Anadolu'ya yayılan büyük bir mutasarrıftır. Oğlu Mehmed Nuri Ef. de uzun müddet Harput Müftülüğü yapmış ve Sivas Kongresine iştirak ettiği gibi, Şeyh Said isyanında da Elâzığ'da vâli vekâleti yaparak, vilâyeti irticâın zulmünden korumuşdur.

5 — Emin Hâfızgiller :

Harput'un çok eski bir ilim âilesi de Emin Hâfızgillerdir. Ancak, Emin Hâfız Ef. hakkında bir bilgiye sahip değiliz. Torunlarından Abdullah Ef. hakkında da açıklayıcı bir bilgimiz yokdur. Yalnız bunun oğlu Mustafa Faik Ef. 1807 yılında Harput'da doğmuş

ve meşhur Dağıstanlı Hoca Mehmed Ef. den icâzet aldıktan sonra, İstanbul'a gitmiş, Ruscuk Hâkimler Meclisi Başkanlığına tayin edilmiş ve nihayet İstanbul'a dönerek «Mekke Mollası» unvanını almışdır.

Vefâtı, Mecelle Cemiyeti âzalığında bulunduğu zamana rastlar (1888). Türk kültürüne çok hizmet eden kıymetli evlâtlar yetiştirdiği bilinmektedir.

Bunlardan birincisi, Ahmed Ârifi Bey'dir. Bir çok vilâyetlerde mutasarrıflık ve mülkiye müfettişliği yapan Ârifi Bey ; Arapça, Farsça, Almanca, İtalyanca ve Rumca da öğrenmiş, gazete ve mecmualar çıkarmış ve tercümeler yapmışdır.

Kıymetli bir hattat olan, Ârifi Bey, bilhassa bestekâr olarak meşhurdur. Müzik âletlerinin ekserini çalmakla beraber, en çok «kanunî» olarak tanınır.

Mekke Mollasının ikinci oğlu ; Mehmed Rıfat Ef. Medresetülkuzattan mezun olduktan sonra, imparatorluğun bir çok vilâyetlerinde kadılık yapmışdır.

Üçüncü oğlu Ahmed Emin paşa ; Birinci Dünya Savaşına katılmış, 1918 yılında «Mühendishâne-i Berri-i Hümâyûn» yani Teknik Üniversiteye resim hocası tayin edilmişdir. Çok kıymetli bir ressâm olan Emin paşanın yağlı boya ve sulu boya bir çok tabloları vardır.

Emin Hâfızgillerden Ahmed Fehmi Efendiyle oğlu, Hacı Teyfik Ef. Harput'un son yetiştirdiği en büyük âlimlerdendi.

Ahmed Fehmi Ef. Mekke Mollası diye meşhur olan Abdullah Ef. nin ikinci oğludur. Dağıstanlı Hocadan icâzet aldıktan sonra. bir müddet İstanbul'da ders ve icâzet vermiş, sonra Medine Kadılığına tayin edilmişdir.

Oğlu Hacı Teyfik Ef., 1863 yılında Harput'ta doğarak, Harput âlimlerinden ders ve icâzet aldıkdan sonra, bir müddet müderrislik etmişse de, Elâzığ Mülkiye İdâdi'sinin, Arabî, Mantık, ve Felsefe Hocalıklarına tayin edilmiş, sayısız talebe yetiştirmişdir.

İslâm Felsefesini derinliğine ve genişliğine en çok bilen tek âlim sayılırdı. Çok engin bilgisine rağmen, ne yazık ki hiçbir eseri basılmış değildir. 1951 yılında Elâzığ'da vefat eden Hacı Teyfik Ef., misli görülmemiş bir cemâatin omuzunda, Harput'a defnedilirken, Emin Hafızgillerin ilim ve irfan mirâsını da beraber götürmüştür.

Hacı Teyfik efendinin yeğeni Y. Mühendis Ahmed Cevdet Bey de Hicaz, Ankara - Sivas, Sivas - Samsun, Sivas - Erzurum Demiryollarının inşasında ve işletilmesinde, büyük hizmeti dokunduğu gibi, Kütahya ve Tavşancıl Demiryolu inşaatında, sonradan İstanbul Belediyesi Sular İdaresinde, unutulmaz hizmetleri olduğundan zikre şayandır. (874 - 1949).

6 — Kâmil zâdeler :

Harput'un bu adla anılan ,ilim âilesine adını veren Kâmil Hoca hakkında hiç bir bilgiye sahip değiliz. Bilgimiz Osman Fevzi Efendiden başlar. (Ayaklı Kütüphane) diye şöhret kazanan bu büyük âlim, aynı zamanda hattâtdı. Elyazısıyla yazılmış bir Kur'an-ı Kerimi, Sârâ hatun Camiinde saklanmaktadır. 1885 de Harputda en çok öğrenci yetiştiren hocalardan biridir. Harput'da açılan Rüştiye Okulunda Öğretmenlik yaptıktan sonra. bu okul kapanınca, bizzat bir özel okul açmış ve mevcud medreselere rağmen, yeni bir öğretim usûlü tatbik ederek, çalışmasına devam etmişdir. 40 yıl öğrenci yetiştiren bu yılmaz hoca, Harput musiki makâmlarına da hakkıyla vâkıf olduğu için, muhteşem Harput Musikisini, oğlu Hâfız Osman vasıtasıyle neslimize mirâs bırakmış bulunuyor.

H. Osman Öge'nin müzik folklorumuza yaptığı hizmeti, anlatmağa bu sayfalar müsadesiz olduğundan açıklıyamıyoruz.

Kâmil hocaların diğer kolu, «Yazıcı zâde» diye tanınan Ahmed Vefik ef. ve oğlu Mustafa zühdü ef. ve onun oğlu, Ahmet Ferid efendilerdir. Son resmi vazifesi, Elâzığ savcılığı

Birsen'e Birinci Şiir

Bir kent var: İçsel duygularımda Birsen
Yarı mesut insanlar yaşar
Yaz geceleri yüzlerini
Meltem rüzgârları okşar...

Bir kent var: İçinde sen
Ve benim içimde o kent
Hücrelerimle sana giden
En kutsal seviler demet, demet...

Bir kent var: mutlu yarınlar bekliyen
İnsanlarla dop - dolu
Ben de seni bekliyorum yıllardır
Ey! yaşantımın «nisan yağmuru»...

F. Atalay BURDURLUOĞLU

iken 1921 yılında. uzun müddet çektiği hasretini gidermek için, dönüp geldiği memleketinde Vefât eden Ahmet Ferit Ef; Kıymetli bir divân şâiridir. Bir çok mecmualarda neşredilen manzumelerinin bir kısmı, akrabalarından Hâfız Osman Beyde bulunuyor. «Âyât-ı Hâtırât-tım» adını verdiği, şiir mecmuası için yazdığı kıt'ayı almakla yetiniyoruz:

Müphemdi bir zamanlar, manzûmeyi hayâtım,
Tefsîr-i aşk kıldım, yükseldi beyyınâtım;
Mûciz değilse mutlak, ilzâm-ı gayre kâfi,
Ahbâba yazdığım bû, âyât-ı hâtırâtım.

* * *

Örnek aldığımız bu bir kaç âilenin yetiştirdiği, âlim ve âriflerle, bunun dışında kalan, ilim yuvaları sayısı bir hayli kabarık olan büyük bilginler, düşünülürse Harput'un niçin «Makar-rı Ulemâ ve Urefâ» diye tanınmış olduğu anlaşılır.

Bu terim, ta Artukoğullarındanberi Harput'a şayeste görülmüştür. Harput, İmparatorluğun dışından, Bağdat'tan Horasan'a kadar geniş ülkede İslâm Âlimlerinin ziyaret ettiği bir yer olduğu için, tarih ve kültür bakımından önemlidir.

Yukarda saydığımız hocaların yetiştirdiği, hâlen hizmeti ve hâyatı devam eden, profosörleri, genarelleri; hayâtını ve hizmetini bitirmiş olanları, tercih ederek, kısaca onlardan bahsedelim.

7 — Mustafâ Vasfî Paşa :

Elâzığ'ın Palu kazasından, «Zebûnoğlu» ailesine mensup bu zat, Şam topçu alaylarından birinde, teğmen iken, yaptığı haritaların, san'at değeri, sarayca takdir edilerek, İstanbul'a çağrılmış. Harbiye Resimhânesine, sora da «çini fabrikası» ressamlığına atanmışdır. Oranın müdürü olduktan sora, rütbesi generalliğe yükselmişdir.

İkinci Abdulhamit tarafından İngiltere Kralına, hediye olarak götürdüğü, çok nefis çini vazolardan başka, Askeri Müzede, İslâm Eserleri Müzesinde, Harbiye Kütüphanesinde, değerli eserleri vardır. 1857 de doğmuş, 1905 de genç denecek bir yaşda ölmüşdür.

(Devamı gelecek sayıda)

ŞEYH SAİT İSYANI

Cenap OSMANOĞLU

Hâdise, tarihe malolduğu için, daha eski çağlara giderek tarihi konuşturmak gerekiyor.

Şeyh Said'in, şöhreti, kendisinden doğma değildir. Bunu büyük atası Şeyh Ali efendiye borçludur. Bu zâtı, yalnız çevresindeki halk değil, tarih bile saygıyle anar.

Mısır vâlisi, Mehmed Âli Paşa'nın isyanı üzerine, oğlu İbrahim paşa kumandasındaki ordu, Anadolu içlerine doğru yürüyünce, bundan faydalanan bir çok aşiret beyleri, devleti tanımamaya başladılar. 1833 yıllarında, Doğu Anadolu'da sürekli bir huzursuzluk başladı. O kadar ki, vilâyet merkezlerinin beş on saatlik, uzağında bulunan aşiretlere bile söz geçirilemiyordu.

Bu başkaldırmaları sindirmek için, Doğu Anadolu'ya asker gönderilmesi gerekti. Eyâlet vâlisi, Mehmet Reşit Paşa'nın, Harput'a gelişi, büyük bir kışla, cephanelik ve bu gibi askerî tesisler yaptırması bu yüzdendir. 1838 yılında, Hafız paşa, Harput'a ve Kurt İsmail paşa da, Palu'ya gelerek ordularının başında hareket hazırlığındaydılar. Meşhur Molteke'yi de, Harput'a götürüyoruz bu sırada...

Devletin, Mısır isyanına ve aşiret başkaldırmalarına karşı nâzik durumu, içerde ve dışarda dikkatle kollanıyordu.

İşte bu nâzik çağda, «Aliyüssepti» diye anılan Nakşibendi şeyhi Ali efendi, orduya bütün gücüyle yardımcı olmuş, isyanların bastırılmasında, maddi ve mânevi hiçbir gayreti esirmememiştir. Bu yüzden, Kurt İsmail Paşa'nın da takdirini ve dostluğunu kazandığı için tarihte saygıyle anılır.

Halk da, rastgele bir şeyh olmayıp, bilgisi ve görgüsü çok olduğu için, onu, çevredeki diğer şeylerden üstün tutarak sayardı.

Şeyh Ali efendi, İkinci Mahmud devrinde gayret ve hizmetiyle, İdris-i Bitlisi'nin Yavuz Sultan Selim'e gördüğü hizmet kabilinden, bir hizmetin sahibidir.

Devlet ve millet tarafından üstün tanınan böyle bir zâtın, mânevi nüfûzu, onun çocuklarına ve torunlarına da kanat germiş olduğundan, vilâyet merkezleri dışında, onlar hep saygıyle karşılanmışlardır.

Şeyh Said'in, onun gibi hizmeti, onun kadar kudreti olmamasına rağmen, çevresindeki geniş nüfuzu, ondan dolayıdır.

Yıllar öncesi, devlet lehine kullanılan bu nüfuz, yıllar sonrası devlet aleyhine kullanılmıştır. Bunun sosyal sebepleri var:

Birincisi ; Doğu Anadolu'nun medenî imkânlardan mahrum bırakılarak, kendi iç âlemine kapatılması. Çünkü yol yok, okul yok, müşkülleri çözecek iyi âmir yok, ekonomik imkânlar çok kıt. Devlet düzeninin, kurucu ve koruyucu imkânlarından faydalanmak pek güç. Bu yüzden halk, devletten çok, şeyhe ve aşiret beyine bağlıydı buralarda...

İkincisi ise ; İstiklâl Savaşı'nı kazananlar arasındaki politik çekişme, menfi

propagandalar halinde, Anadolu'ya yayıldığından, devlet otoritesinin kâdir olmadığı sanılmasıdır.

Üçüncüsü de; Cumhuriyetin ilânıyla, yapılmaya başlanan devrimlerin, dine aykırı olduğu söylentisidir. Bu söylenti, o kadar yaygındı ki, bundan fırsat gözetliyenlerin faydalanmamaları mümkün değildi...

İşte, bu sebeplerle, ileri sürülen Şeyh Said, aslında uysal bir insan olduğu halde, çevresinin zoruyla mücâhitlik katına çıkarılmıştır. Şeyh, uçmaz; müridleri uçurur. Şeyh Said'in mücâhitliği de bu kabilden...

Gördüğü teşviklerin sürümüyle, karşı bir davranışa karar veren Şeyh Said, Hınıs ve çevresindeki yerleri gezerek, müridlerinin ve tanıdıklarının bu yoldaki fikirlerini öğrenmeğe kalkışır önce...

Ancak bu gezinti sırasında, edindiği kanaat aksinedir. Gerek müridlerinin, gerekse halkın bu davranışa katılmak istemediğini anlıyarak, kötümserliğe düşer ve tekrar Hınıs'a döner. Önce verdiği kararda, sonradan israr göstermez ve gösteremez.

Fakat bir hâdise, son kararını değiştirerek, ilk kararına dönmeğe vesile teşkil eder.

Atatürk'ün, Erzurum'a gelişi sırasında, Şeyh Said'in eniştesi olan, Cibranlı Miralay Halit beyin tevkif edilmesi, kendisinin de ergeç tevkif edileceği kanaatını uyandırır. Bu kanaatın tatbikatını görmek, onun için ölümden beter bir şey. Bu korkuyla Hınıs'tan uzaklaşarak Piran'a doğru yola çıkar.

İsyan hazırlığı, hükümete ihbar edildiği halde, isnat kabul edilerek, kıymetlendirilmemiş, hatta M. Zeki adındaki öğretmen takibata maruz kalmış, isyandan sonra da, vahşice öldürülmüştür.

Kararının bu şartlar içinde uygulanması güç olduğundan, 6 ay geç olsun, fakat güç olmasın diye itaat ve sükûnetle vakit geçirmek arzusuna kapılır. Bu arzusuna, yakınlarından bir çoğu muhalefet ettiği halde, bu muhalefetlere kendini kaptırmamak ister.

Fakat başka bir hâdise, geciken davranışı çabuklaştırmak zorunda bırakacaktır onu...

Şeyh Said'in, Hınıs'ta bulunduğu sırada, uzaktan, yakından onu ziyârete gelenler arasında, bir kaç şakî de vardır' Bunlar katil suçundan dolayı, jandarmalar tarafından takip edilen kimseler.

Takip müfrezesinin başında bulunan subay, Şeyh Said'i ziyârete gelenlere karışan bu katilleri, kafileden ayırarak yakalamak ister.

Fakat Şeyh Said, bu teşebbüsden vazgeçilmesini subaya bildirir; zira Piran'dan ayrılmadan önce bunların yakalanması sağlanırsa, hâdise çıkacağını, ve bunun önlenemiyeceğini, bunlar serbest bırakılırsa Piran'dan ayrılır ayrılmaz bunları kendisinin teslim edeceğini söyler.

Amma bu vaad, ve istek, müfreze kumandanı tarafından, bir oyalama kabul edilerek, reddedilir ve tevkifde israr gösterilir.

Bunun üzerne Şeyhin kardeşi Abdurrahim, feverana gelerek:

— Altı ay sonra olacağına, altı ay evvel olsun, olan olacaktır!...

Diyerek, jandarmalara ateş açar. Jandarmalarla şeyhin adamları arasında başlayan bu silâhlı çatışma sonunda, iki jandarma eri vurulur, takım kumandanı ile, Piran bucak müdürü ve bütün diğer jandarma erleri esir edilir.

(Devamı var)

Eskilerden Fıkralar

Cumhur Çağlarer : Desen

Hey Oğul ! Anan Gün mü Gördü ?

Er evlâda düşkün, dul bir ana, kocasının ölümünden sonra, taziyeye gelenlere yaşlı gözlerle, and içmiş, yemin etmiş: Bir daha koca almak bana haram olsun diye...

Yıl geçmemiş, koca almamaya ahdeden kadıncağız, kadere karşı durulmaz diyerek bir gençle evlenmiş!...

Hayırlı olsuna gelen komşular, nikâhı uğurlu ederken, koca almamak andını bozduğu için, başında çöp kırmak pendini de hatırlatmayı faydalı görmüşler.

Kadere razı olan kadıncağız, andını bozmadığını, ahdinin, genç almamak değil, koca almamak olduğunu söyliyerek, yağdan kıl çeker gibi ahde vefa gösterdiğini anlatmıştır.

Bu gençle, uzun yıllar bir yastıkta kocalmadan, sanki vefasız eşi de kendisini dünyada yalnız bırakıp göçünce, ölmüş kocalarının adlarını anıp, hâtıralarını tekrarlıyarak teselli bulmaya çalışmıştır.

Dertli söyleyen olur. Issız kalan bu kadın, dinleyene dinlemiyene, hatta yetişkin oğluna, vakitli vakitsiz isimler sayarak derd yandığı için, oğlu anasına sormuş :

— Ana! Babamdan önce kaç def'a evlendin? Hele şu kocalarının adını say da ben de öğreneyim, merak ettim.

Oğul hatırı kırılır mı? Elbette sorularına cevap vermek gerek :

— Oğul ne bileyim ben, Allahuâlem şöyle olmalı.

Alî, Velî, Pirelî; üç de ondan evveli; Recep, Şaban, Ramazan; bir de rahmetli baban! Hey oğul ne eşersin derdimi, gün mü gördü ki anan. Ve arkasından aşağıdaki maniyi okuyarak söz kesmiştir :

Seherin vakti geçti
Kaç yıldız akdı geçti,
Dünya bir pencereymiş
Her gelen bakdı geçti.

Hikâye

KORKULUKLAR

İsmail SARICA

Sıcağın ortasında, günün yağında, susuzluktan parça parça olmuş topraklar arasında uzanan tozlu yolun üstünde üşüyordu çocuk. Arkadaşlarıyla oyun oynuyordu. Ayaklarıyla tozda izler bırakarak kamyon yolu yapıyorlardı. Bir keten giysi içinde idiler. Kirli, salya yollu, yer yer hayvan pislikleriyle yapışık bir keten giysi. Başka yok, don, pabuç, çorap... Ayak izleri, ilerde kara yolu ile birleşen yol üzere uzuyordu. Uzadıkça yol tozuyordu. Tozudukça çocuklar kıvanıyor, çok tozsun diye yarışıyorlardı. Terlemiş, toz içinde kalmışlardı. Soluk soluğa idi çocuklar... Biri donuyordu ama. Susuzluktan parça parça olmuş topraklar arasında uzanan tozlu yolun üstünde donuyordu. Her yanı ağrıyordu; kırılıp dökülüyordu. Durdu... Daha fazla oynayacak gücü yoktu. Ötekiler yolu tozuta tozuta gittiler. Çocuk evine yollandı. Her yanı ağrıyordu. Günün yağında üşüyordu. Sıcaktı... Sinekler gübreliklerde oğul çıkarıyordu. Hayvan pisliklerinin yığınları evlerin yanındaydı. Sıcakta tavuk mavuk yoktu gübreliklerde eşelenen... Sinek vardı sinek. Arı oğul çıkarmış gibi...

Başlarında birbirine geçik, kalın göçebe çivileriyle tutturulmuş, tozlu örümcek ağları, ağaç kurutan kurtların sesleri, bir kaç kuşağın yaşadığı çantısı ile orman bolluğunun elde kalmış dikili taşıydı bu ev. Çantı karanlıktı, yılların ağaçları dumandan kapkara kesilmişti. Tavanda, kiremitler arasına sıkıştırılmış iki cam parçasından ışık sızıyordu içeri. Gözün gözü zor gördüğü bu ortamda iki yaşlı kadın ve ortalarında, tozlu yolda yol yapan çocuk, kiremitler arasına sıkıştırılmış iki cam parçasından sızan ışığın altında yatıyordu. Titremiyordu. Ateşi vardı. Yanıyordu. Kadınlardan biri ocaktan kor alıyor, okuyor, bir su kabına atıyordu. Kor suya atılınca hoş bir ses duyuluyordu. Kadın okudu attı, okudu attı korları.. Sonra eline bir satır aldı. Arka üstü yatmış çocuğu sıvazladı bir. Kirli salya yollu, yer yer pislik izleri taşıyan keten urubada gezindi eller. «Bismillâh» çekti kadın.

— Sor hadi kardaşım dedi

— Ne kesiyorsun?

— Çocuğum korkuluk olmuş onu kesiyorum.

— Keees gitsin.

— Kestim gitti... Kestim gitti dağlara taşlara, ulu ağaçlara. Gök yüzünde uçan türlü kuşlara... Benim elimle değil Fatıma anamızın eliyle kesiyorum. Halilimin üstüne bir daha korkuluk gelmemesi dileğimle kestim gitti kaf dağlarının ardına, denizlerin ta dibine Korkuluklar ırak olsun evimizden barkımızdan. Bir daha bizi korkutup hasta etmesin. Çocuğumun üstüne varmasın bir daha korkuluklar. Allahümme...

Dua ediyordu. Okudukça satırı ayak parmaklarından başına dek gezdiriyordu çocuğun. Çocuk terliyordu.

— Ne kesiyorsun?

— Çocuğum korkuluk olmuş onu kesiyorum .

— Keeees gitsin

— Kestim gitti dağlara taşlara. Harama el uzatan başlara... Çocuğumun üstüne bir daha korkuluk gelmemesi dileğimle. Kestim gitti korkuluklar kapıdan dışarı... Satırımdan sağlık düşşün çocu-

Şah Katı Düşleri

II

Şahı açıl demeyince
Açılana el mi derim
Tanrı'dan gayrı huzurda
Bükülene bel mi derim

Rahmetçe gelmez yağışı
Yuvada dondurur kuşu
Ne yazı belli, ne kışı
Geçen yıla yıl mı derim

Sarı bala petek değil
Bir çiçeğe destek değil
Doruklarca yüksek değil
Ben o dala dal mı derim

Kahra, zulme varır sonu
Namerde dayanmış yanı
Ömründen bezdirir seni
Öyle yola yol mu derim

Derdi verirse başına
Derman gönderir peşine
Ulu Tanrı'nın işine
Karışana kul mu derim

Kayaoğlu ne incesin
Ne pîr indinde yücesin
Bu sevdadan vaz geçesin
Hallerine hal mi derim

Ömer KAYAOĞLU

ğumun üstüne. Benim elimle değil Fatıma anamızın eliyle kesiyorum. Allahümme...

Okuyor, esniyor; okuyor, esniyordu. Çocukta terler yol yol olmuştu. Öteki yaşlı kadın çocuğun ayaklarını oğuşturuyordu. Gözün gözü zor gördüğü bir ortamda, tekin olmayan yerlerde korkutulmuş çocuğun üstünden korkuluklar atılıyordu. Ve üçüncü kez soruyordu yaşlı kadın.

— Ne kesiyorsun ?

— Çocuğum korkuluk olmuş onu kesiyorum

— Keees gitsin

— Kestim gitti dağlara taşlara ulu ağaçlara... Görünmez cinlerin perilerin evimden avlumdan dışarı olması dileğimle. Korkuluklar gelmesin bir daha çocuğumun üstüne. Satırımdan sağlık bulsun çocuğum. Benim elimle değil Fatıma anamızın eliyle kesiyorum. Allahümme...

Okudu, üfledi, «tu-tu-tu-tu» dedi. Keten urubanın içinde küçük çocuk yanıyordu. Kalkmaya gücü yoktu. Kadınlar kaldırdılar, okunmuş korlu sudan içirdiler. Önemlice bir iş yapmanın mutluluğu içinde bir dualar mırıldanıyordu kadın. Tavanda, kiremitlerin arasına sıkıştırılmış iki cam parçasından sızan ışığın altında, biri çocuk, diğerleri iki yaşlı yadın, üç insan oturuyordu.

Elâzığ'da Teknik Üniversite Haftası Münasebetiyle :

İLİM ve TEKNİK

Prof. Hikmet BİNARK

Bir hemşehriniz olarak sizlere hitap etmekle şu anda fevkalâde bahtiyarım. Babamın doğup büyüdüğü, içerisinde pek çok yakınım olan bu güzel şehirde, böyle seçkin bir muhitte konuşmak benim için hakiki bir haz olmaktadır.

Yıllardan beri Elâzığa gelmeyi düşünmüştüm. Bu günlerde, uzun yıllar bekledikten sonra, bu bahtiyarlığa kavuşmuş olmam ve değerli Elâzığlılara hitap edebilmem benim için unutulmaz bir özellik taşımaktadır.

Elâzığ, öteden beri bir ilim merkezi olmuş, sinesinde bir çok değerli ilim adamları geliştirmiştir. İlime daimâ kıymet vermiş olan bu güzel şehirde ilim ve teknik üzerine konuşmak benim için ayrıca bir bahtiyarlık olmaktadır.

Şurası muhakkaktır ki, çağımız artık müsbet ilim ve teknik çağıdır. Dünyamızda yer yer baş gösteren bugünkü buhranlar, milletlerin saadetleri ve felâketleri üzerinde müsbet ilimlerin ve tekniğin ne kadar hayatî bir rol oynadığını açıkça göstermektedir. İlim ve teknikteki baş döndürücü gelişme sonunda, milletlerin hayatında müsbet ilimlerin ve bir bakıma onun bir tedbiri olan tekniğin, doğrudan doğruya veya dolayım ile tesirlerini göstermedikleri hiç bir yer kalmamaştır. Bir milletin, bir yandan medeniyet seviyesindeki üstünlüğü gibi mânevi dâvasını da, öte yandan, iktisâdi kalkınmasının sağlanması, sağlık ve refah seviyesinin yükseltilmesi ve Milli Savunma gücünün artırılması gibi en önemli ve hayatî problemlerinde müsbet ilim ve teknik birinci derecede rol oynamaktadır.

Bir Milletin, Milletler ailesi içinde itibarlı bir üye muamelesi görebilmesi için, her şeyden önce İlimde ve Teknikte çağdaş seviyede olduğunu ispat etmesi icap etmektedir. Bu şart yerine getirilmedikçe hiç bir jeopolitik mulâhaza, o milletin itibarını artıramaz. Öte yandan, zamanımızda, müsbet ilimlerde bu seviye'ye erişmemiş bir memlekette iktisadi kalkınma ve Milli Savunma dâvâlarının, istendiği gibi, çözülemiyeceği de bir vak'adır. İlime dayanmayan bir sanayi, köksüz bir ağaç durumundan ileri gidemiyecek ve küçük bir rekabet karşısında yıkılabilecektir.

1916 yılında uzak görüşlü bir filozof olan Whitehead bakınız ne demişti : «Modern hayatımızın şartları altında şu muhakkaktır ki, İlim öğrenmemiş ırklar, teenniye uğrayacaklardır. Irkların kahramanlıkları, içtimai incelikleri, zarâfetleri ve esprileri ve karalarda, denizlerde ve göklerde kazandıkları savaşlar, kaderin yönünü değiştiremiyecektir. Bugün yaşıyoruz. Yarın ilim sahibi olanlar yaşıyacaktır ve yarın ilim, daha fazla mana ve önem kazanacaktır. İlim sahibi olmayan Milletler, tarih nezdinde mahkûm kalacaklardır».

Filozofun 1916 yılında söylediği bu sözler bu gün daha fazlasiyle cârîdir.

Bugün bir milletin refâhı, halkının mânevi değer ve seviyesi yanında üç faktöre bağlıdır. Bunlar, teknik, ham madde ve sermâyedir. Bunların içerisinde teknik, muhakkak ki en önemli olanıdır. Teknik, bilgi ve tecrübe her zaman ve her yerde ham madde ve sermaye eksikliğini telâfi edecek kudrettedir. Şunu da unutmamak lâzımdır ki teknik, sâdece ilmi çalışmalarla ve yılları içine alan uzun tecrübelerle elde edilebilir.

İnsanlığın tarihini tetkik edersek görürüz ki daha başlangıçtan beri insan tabiat

ile mücadeleye ve ona hakim olmak için gayret etmeye başlamıştır. Yırtıcı hayvanlara karşı yaptığı ilk silâhlar, soğuğa karşı yaptığı ev, sellere karşı yaptığı set, hep bu mücadelelerin tezahürleridir. Hatta sihirlerin, hurâfelerin, yasakların doğuşu da bir bakıma, bu yüzdendir. Teknik olan şey yasak edilmiş, korkudan hurafeler ortaya çıkmıştır; ancak hemen hemen üç yüz yıla yaklaşan bir zamandan beri modern ilim, muazzam bir hız ile ilerlemiş ve tabiat kuvvetleri tanındıkça ona olan hakımiyet te artmıştır. Neticede bu günkü teknik, bu günkü dev endüstri, ortaya çıkmıştır.

Bu gün teknik denilince, çok geniş konular anlaşılmaktadır. Yirminci asrın başlarında belki makine otomobil torna tezgâhı, dökümhane mevcuttur. Fakat teknik kelimesi pek kullanılmıyordu. Bu gün ise pek çok şeyi teknik ile ifade ediyoruz. Makine tekniği, yapı tekniği, yol tekniği, haberleşme tekniği, telefon, telefizyon tekniği, sinema tekniği, konuşma tekniği psikotermik, reklâm tekniği ve hatta futbol tekniği gibi. Bilindiğine göre teknik kelimesini ilk kullananlar Sokrat ve Aristo'dur. Sokrat, el sanatlarile uğraşanları teknik ile ifade ediyordu. Sokrat, bütün hayatınca el sanətlarile uğraşanları, bu arada kunduracıları, marangozları, taşçıları takdir etmiş ve daima onların faideli hizmetlerinden bahsetmişti.

Aristo ise, yer yüzündeki bütün değişiklikleri, iki gruba ayırmıştı. Tabiatta olan değişiklikler ve teknikde olan değişiklikler.. Aristo'ya göre meselâ kuşun yuva yapması, tabiatın dışında tekniğe ait değişiklerdendir. Bu gün hayatımızda teknik ile hepimiz yakından ilgiliyizdir. Bu ilgi, İstanbul Üniversitesinde de uzun yıllar hizmet etmiş olan meşhur fizikçi ve filozof DESSAUER'in dediği gibi üç ayrı düzlemde kendini gösterir. Birinci düzlemde bütün insanlar yer alır.

Tekniğin buluşlarından, hepimiz her gün faydalanırız. Kullandığımız otomobil, traş makinemiz bindiğimiz uçak, evimizdeki radyo, dolma kalemimiz, telefonumuz, dostlarımızdan aldığımız mektuplar, tekniğin bize getirdiği ve insanlar tarafından yaratılmış olan şeylerdir. İkinci düzlem, bütün bu eşyanın imâli ve dağıtımı ile uğraşanların bulunduğu düzlemdir. Fabrikada binlerce usta, işçi ve mühendis, hayatlarını bunların ham malzemesinden ölçü âletlerine kadar imâline hasretmişler ve bu suretle teknik bir meslek haline getirilmiştir. Bu meslek sahipleri, müsbet ilimlerin imkânı ve sınırlariyle olduğu kadar, iktisat piskolojisi gibi ilimlerde de meşgul olarak eserlerini yaratmaktadırlar. Üçüncü düzlemde ise lâboratuvarlar vardır ve bunların başında çalışan ilim adamları gelir. Bunlar ilmin sınırlarını genişletmekle uğraşırlar ve yenilikler bularak yarının tekniğini hazırlayacak olanlara yol gösterirler.

Bu gün cemiyet içinde, yeni yeni terimler, sık sık kullanılır bir hale gelmiştir. Feza istasyonu, yörünge, astromotik cihazlar gibi kelimeler artık yaşama diline zorla girmiş gibidir. Hatta dizel motoru, yağlama yağı katıkları, antifiriz gibi kelimeleri belki de eskimiş bulmaktayızdır.

Bugün cemiyetlerde ilim ve teknik kanun yapma vazifesinin dahi büyük bir unsuru olmuş durumdadır. Meselâ yediğimiz yiyeceklerin kontrollerini tanzim eden bir tüzüğün hazırlanmasında, trafik kanunu veya tüzüğünün yapılmasında, Millî Sıhhat tesislerine ayrılacak ödenek işlerinde, Toprak reformu gibi konularda bir çok teknik biliglere ihtiyaç vardır. Bu gibi kanun ve tüzüklerin sadece uzmanlar tarafından hazırlanması kafi değildir. Bunlar rey verecek olan idare adamlarının veya Millet Vekillerinin de reylerini sıhhatle kullanabilmeleri için bu konulardan bir miktar anlamalarında zaruret vardır.

İdare adamlarının veya Millet Vekillerimizin, ilim adamı veya mühendis olmalarını istemeyeceğimiz aşikârdır. Ancak onların daha öğretim yıllarından ilim ve teknik ile yakından temasa geçmelerinin temininde, çok fayda vardır; istenilen onların ilim adamı ve mühendis ile görüşüp anlaşabilmesi, ilmin dilini anlayıp söyleyebilmesidir.

İlim ve tekniğe bigâne kaldığımızda bu gün pek çok hatalar yapabilir ve pek çok zararlar görebiliriz. Bir çiftçinin alacağı traktör hakkında, az da olsa bir fikri olmalıdır. Kullanılmış bir otomobil alırken, nelere dikkat etmelidir. Hatta evimize bir ampul alırken, onun voltajını dahi düşünmek zorundayızdır. Hayatta ilim öğreniminin getirdiği başka faydalar da vardır. İnsanı bir çok bakımdan eğitime tabi tutar. İlim öğrenen bir öğrenci, derhal anlar ki ilim adamı gerçekleri aramaktadır ve dolayısile gerçekleri sevmektedir. «İlim, insana her şeyden evvel, hayatta ne kadar kolay hatâ yapabileceğimizi öğretir.» Bu ilim adamının daha başlangıçta öğrendiği ve belki de en değerli olan gerçektir.

İlim insanlara, gerçekleri sevmesi yanında, dürüst olmayı da öğretir. Gerçek ilim, zevki selimi geliştirir. Bir mühendis yaptığı köprüye (Fırat üzerinde olduğu gibi) aynı zamanda güzel bir şekil vermekle de görevlidir. Bir motör yapıcısı, bir bina yapıcısı, bunları mukavim yapacağı kadar güzel yapmakla da ödevlidir.

Burada ilim ile güzel sanatlar arasındaki konuya gelmiş oluyoruz.

Eflâtun «Cumhuriyet» isimli kitabında «ilim ile şiir arasında ebedî bir mücadele vardır» demiştir. Bu mücadele belki de bir bakıma devam etmektedir.

Ancak burada bahis konusu olan mücadele tamamen entellektüel bir mücadeledir. Şurasını kabul etmek gerekir ki bazı şairler, edipler ve kendilerine hümanist diyenler, ilmi küçük görmeseler bile, zararlı görebilirler. Atom bombası misalini önümüze sürerler. Trafik kazalarının çokluğunu belirterek, belki de motorlu vasıtalara karşı cephe alırlar; gerçi otomobilin icadından beri bütün dünyada üç milyon insan trafik kazalarında can vermiştir. Bu kötü netice için sadece otomobilin varlığını sebep olarak alabilir miyiz? Şunu kabul etmeliyiz ki ilim de sanat ta, hem iyi, hem de kötü olabilirler. Az miktarda alınan bir ilâç, fazla miktarda alınınca öldürüyorsa o ilâcı mahkum etmek doğru olur mu? Ve meselâ mütekabil olarak bâzı kimseler, hukuku kendi menfaatleri için kötü yolda kullanıyorlarsa hukuka kötü gözile bakılabilir mi?

İnsanların, birlikte yaşadığımız şu dünyada garantili olayları gördüğümüzde, ifade ettikleri hisler de garantilidir. Bir yıldıza veya bir çiçeğe baktığımızı düşünelim; ekseriya, ne kadar güzel diyerek, hislerimizi ifade ederiz. Bu estetik, bir hissedişin, sanatın ifadesidir. Bazı hallerde hislerimizi «ne kadar doğru» diyerek açıklarız: bu düşünüş şekli, bizi edebiyaat ve felsefeye götürür ve yine bazı hallerde de «ne kadar lüzumlu» deriz; bu da bizi tekniğe götürür. Bu ayırış, tabiatile her zaman, kat'i sınırlar ihtiva etmeyebilir «güzel, doğru, luzumlu» bunlar bazan bir biri içine girerler. Mesela mimarlığı düşünelim: Bir mimarın eseri, hem güzel olmalıdır ve hem de bir çok ihtiyaçlara cevap vermelidir. Ancak teknik ile güzel sanatlar bir çoklarının zannettiği gibi biri birlerinden uzak değillerdir. Bazı memleketler de teknik ile meselâ edebiyatı şahıslarında birleştiren bir çok tanınmış adamlar yetişmişlerdir. Meselâ: Fransa'da Marcel Prouste aslında bir mühendistir. Ve Ecole poli teknique üzerine bir kitap yazmıştır. Meşhur filozof şair PAUL VALERY, kırk yaşında, sanat hayatından çekilmiş ve kendisini tamamen matematiğe vermiştir. PAUL VALERY, hem bir ilim adamı ve hem de bir şairdir. VALERY, ilim ile sanatı şu şekilde tarif etmiştir: «Basit şeyler için bir ilim vardır. Kompilike şeyler için sanat vardır. Değişkenlerin sayısı sınırlı ise, ilim ile, ve değişkenlerin sayısı sayılmayacak kadar çok ise, sanat ile, karşı karşıyadır.» VALERY, şunu da ifade etmişti: «Edebiyat cebir gibidir.» Hakikatte sanat nedir? Aristo'ya göre sanat, imitasyondur. Bazı filozoflar, «sanat, insan ve tabiatın taklit edilmesidir» derler. OSCAR Wilde ise: «tabiat, sanatı taklit ediyor« demişti. İster bu türlü, ister o türlü düşünülsün; her halde sanat ile tabiat arasında büyük bir bağ vardır. Sanatkâr tabiatttan ayrılamaz; ilim adamı ise, tabiatı tanımaya

çalışır. Hem sanatkâr, hem de ilim adamı, sadece görünüş ile iktifa etmezler. İşin esasında ne olduğunu olayların mânâsını görmek ve bilmek isterler. Sadece bilmekle de kalınmaz. Aslında ilim adamı bilen değil, bir şeyi yapandır, tıpkı sanatkâr gibi.

Sanat ile ilim, güzel ile gerçek kadar biribirine yakındır.

Unutmayalım ki güzellik gerçektir. Ve gerçek güzeldir. Bu yüzden güzellikle gerçeği bir birinden ayırmak kolay değildir. Dünyada gerçek güzellikler vardır ve güzel gerçekler; güzellik sadece tabiatta değil, Sokratın kullandığı tabir olan «**Tekne**» de de vardır. Şimdi meselâ bir ormanın, bir derenin bir dağın güzelliğini düşünelim. Ancak bir barajda da, bir köprüde de bir şoşede de veya bir binada da sonsuz güzellikler vardır; şimdi bir diğer konuya geçelim. İlimde felsefe de vardır ve ilim de elde edilmiş olan tabiat kanunlarını pek çok defa sosyal ilimlere tatbik etmek mümkündür.

Kabul etmek gerekir ki müsbet ilimlerin dev adımlarla ilerlemesi yanında sosyal ilimler artık geri kalmışlardır. Bu itibarla sabit ilimlerde mevcut olan kanunların sosyal ilimlere tatbikinin araştırılmasında fayda vardır; bu suretle sosyal ilimlerde eski kalıplarından kurtulabilecek ve yeni gelişmeler temin edilebilecektir. Bunun için sosyal ilimlerle meşgul olanların «kültür jeneral» sahibi olabilmeleri ve dolayısile müsbet ilimlerden ve teknikden bir miktar anlamaları lâzımdır.

Meselâ termodinamiğin ikinci prensibini göz önüne alalım. Bu prensibe göre, tabiattaki olaylar «irreveribl» dır, yani geriye dönüşü yoktur.

(Devamı gelecek sayıda)

Mumcu : Desen

Eskilerden Bir Demet :

Söyle, Söyle!..

Bir zevâl-i visâle çeşm-i firak,
Hangi mehtapta söyle ağlıyacak ?
Hangi şeptapta söyle ağlıyacak,
Bir visâl-i zevâle çeşm-i fîrak ?

Ne kadar çok hazânı sevdânın ?
Her zamânında bin düşünce, sehap !
Yok mu gülzârı ömr-ü nâlânın ?
Niye hep böyle gird-ı bâd-ı serap ?!

Nice yazlar, bahârlar andı,
Sevginin âşiyân-ı handânı.
Hem cihan, hem menâkib aldandı,
Geçti hep gamla aşkın ezmânı

Bu kadar inkisâr ü cevr ü firak
Hangi mehtapta söyle ağlıyacak.

Hangi mehtapta gözlerinde gözüm,
Seçecek leyl-i şûh-u âmâl-i ?
Dolacak neşve-i seherle özüm,
Bitecek hep bu aşkın ehvâli.

Nağmeler, nâleler ,visâl ü firak
Hangi mehtapta söyle ağlıyacak

Hangi mehtapta ellerinde elim,
Kalacak bîkeder ve bîhicran !
Bitecek yaşla hep bu ye's-i elîm ,
Sönecek âteş-î melâl-î cihan.

Demlerim, gamlarımla mest-i firak,
Hangi mehtapta söyle ağlıyacak.

30/6/956 - Elâzığ Akıl Hastahanesi

Merhum
Ahmet KEMAL

Sayın Cumhurbaşkanı,
Sayın Başbakan,

1 — Beş Yıllık Kalkınma Plânında inşaatı kararlaştırılmış olan «Keban Barajı ve Hidro - Elektrik Santrali» Feasibility raporunun ve inşaat projelerinin yapılmasının Sanayi Bakanlığınca Ebasco Amerikan Mühendislik Firmasına ihale edildiği malûmu âlileridir. Ebasco Firması 350 sayfadan ibaret bulunan Feasibility raporunu hazırlamış ve inşaat projelerinin tamamlanması için çalışmakta bulunmuştur. Feasibility raporunun masrafları olan 350 bin dolar AID tarafından ödenmiş, projelerin gerekli masrafı olan 300 bin dolar ise Hazine tarafından bugünlerde verilmiştir. Projelerin de önümüzdeki yılın yaz başlarına kadar biteceği bildirilmektedir. Bu hale göre, Keban Barajı ve Hidro - Elektrik Santralinin ihalesinin 1964 yılı içinde yapılabilmesi sağlanmış olmaktadır.

2 — 1962 yılında Devlet Su İşleri tarafından Diyarbakır'da tesis edilen ve 25 teknik elemanın vazife aldığı «Fırat Plânlama Âmirliği» nin çalışmaları da semereli şekilde devam etmektedir. Bu çalışmaların vardığı ilk sonuçlar, Keban'dan sonra Fırat üzerinde Karakaya (Handere) ve Karababa (Sam) mevkilerinde daha iki barajın inşasını mümkün göstermektedir. Keban, Karakaya ve Karababa barajları inşa edildiği takdirde, bu sistemin ortalama 15 milyar kilowat-saat elektrik enerjisi temin edebileceği ve Siverek, Suruç, Harran, Viranşehir, Mardin ve Ceylânpınar ovalarının sulamasını sağlıyacağı bugünden anlaşılmıştır. Bu sulanacak arazinin toplamı 10 milyon dönümü bulmaktadır.

3 — Bu büyük projelerin realizasyonu için bugünden girişmiş bulunduğumuz çalışmaların koordine edilmesinde zaruret vardır. Su ve enerji işlerinin bir Bakanlık bünyesinde toplanması, yahut bir «Fırat Havza İdaresi» kurulması veya hiç olmazsa Keban'ın projelendirilmesi ve finansmanı işleriyle ve Fırat plânlama çalışmalariyle meşgul olmak ve bunları tek elden idare etmek üzere Başbakanlık nezdinde kurulu koordinatör bir komisyona ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü konu çeşitli cepheleriyle Devlet Su İşleri, Elektrik İşleri Etüd İdaresi, Sanayi Bakanlığı Enerji Dairesi, Etibank, Maliye Bakanlığı gibi ilgili daireler arasında bölünmekte ve bu hal çalışmaları çok aksatmaktadır.

4 — Kanaatimizce eski Bayındırlık Bakanı Sayın İlyas Seçkin'in dediği gibi «Fırat meselesi Türkiye'nin bir numaralı meselesidir.» Türkiye'nin enerji işinin istikbâli Fırat'dadır. Fırat'ın temin edeceği sulama, Türkiye'ye «yeni Çukurova'lar» kazandıracaktır. Artan nüfusumuzun beslenme imkânı Güney - Doğu ovalarındadır. Bu sahaların gelişmesi Türkiye'de iç iskân işini de halle götürecek ve hattâ orman içindeki köylerin nakli için saha açacaktır. Denebilir ki, Türkiye'nin iktisadî olduğu kadar siyasî tamamiyet dâvası, Güney - Doğu'nun gelişmesine, yeni nüfusların buralara iskânına bağlı görünmektedir.

Konunun bu çok vasî olan açıdan ele alınması gerektiği kanaatindeyim.

Üstün saygılarımın kabulünü rica ederim.

Ankara, Aralık 1963

Elâzığ Milletvekili
Nureddin ARDIÇOĞLU

SAÇLI HOCA

Fikret MEMİŞOĞLU

Asıl adı, Ahmed Muhlis'dir. (Saçlı) lâkabı, babası Mehmed Zühdü efendiden gelmektedir.

Şiirlerinde (Rif'at) veya (Muhlis) adlarını kullanır.

Saçlı Hoca 1869 yılında Harput'da doğmuş, 1954 yılında, Elâzığ'da ölmüş fakat Harput'a gömülmüştür.

Evvelâ babasından, sonra da İstanbul'da Harput'lu Ahmet Hilmi ef. den ders görerek icazet yani diploma almıştır.

Anlattığına göre, İstanbul'dan gizlice kaçarak Harput'a kadar yayan gelmiştir. Babasına mahsus Şifaiye Medresesine müderris, Sârâ Hatun Camiine de vâiz olmuştur.

Sonraları, inkılâp hareketlerine uyarak, medreseyi bırakmış, Elâzığ Askeri Rüştiye mektebinde Farisi hocalığı almıştır.

Çok açık ve hür fikirli idi, onun için hocalarla uyuşamazdı. Klâsik düşüncelere düşmandı.

(Biz gerdan kırarak «mermi») kelimesinin i'lâlini yaparken, Avrupalılar 42 lik mermi yapıp atıyorlar, diye tedris sistemini tenkit ederdi.

Rüştiye'nin lâğvinden sonra, Darulhilâfe ve İmam-hatip mekteplerinde Farisi hocalığı yapmıştır.

Her sınıf halkla düşüp kalkar, ahbaplık kurar, hem ibadet, hem işret ederdi.

Bilhassa Fars şâirlerini iyi bilmesine rağmen, şiir yazmayı, iş edinmemiş, aklına esdikçe şiir söylemiştir.

Son zamanlarına kadar, Harput'u terk etmemiş, aşağıdaki beyitleri tekrar ederek, kendi haline ve Harput'un harabiyetine ağlamıştır:

İhtiyarlık, hastalık, Harput'da yokluk birleşip
Boğdular biçâre Saçlıyı mesâip-diydeyi

İnkılâb-ı devrile âsâr-ı âlem mahv olur
Gösterir sâbukdaki umrânını virâneler

Râ'd sanma, âsüman hâlim görüp feryâd eder
Kâralar giymiş bulutlar ,ağlaşırlar hâlime

Bozcaada'dan 945 yılında, Pertek'e geldikten sonra, bir tarih türbesi olan Harput'u ve onun türbedarı olan Saçlı Hoca'yı görmek, içimde bir ukde olmuştu.

Nihayet iki yıl sonra, bir gün, Harput'a çıkdım. Biribirine tutunan harap konaklar yanından «Üç lüleli» çeşmesinin önünden geçerek, «Kurşunlu Camii» nin önüne, «Büyük Çınar» ın altına geldik. Biraz sonra «Saçlı Hoca» da yanımıza geldi; oturduk, geçmiş günlerin hâtırasını tazeledik.

Hoca, hem anlatıyordu, hem de ağlıyordu.

Bütün zenginlerin, baba yurdunu terk ederek aşağıya Elâzığ'a indiklerini, Harput'u ıssız bıraktıklarını, Vali Tevfik Gür'ün de mamûr olan «Protlar mahallesi» ni yıkması üzerine, Harput'un eski umranını bulmasına artık imkân kalmadığını, kendisine burada türbedarlık etmek vazifesi düştüğünü söyliyerek, üzülüyordu.

Aynı üzüntü tabiî bize de sirayet etti.

Kalkıp, camileri, türbeleri gezdik. Kaya başından, kartal yüreği ile, Elâzığ'ı ve geniş ufuklu ovayı seyrettik.

Sonra Hocaya, «Allahaısmarladık» diyerek, Elâzığ'a doğru, gamlı gamlı inmeğe başladık.

Bu ziyaretimiz, hazin bir hâtıra olarak içimde yer etti.

Harput'a Selâm

Harput'un târihi, hem tahtlı, hem taçlı imiş
Şimdi bir elde asa, bir eli bakraçlı imiş
Kalbigâh olmuş iken bir zaman ol belde-i nûr
Bugün erbâb-ı mediyne yüreği haçlı imiş
Şehsuvârânı tırıs indi, fakat dönmedi hiç
Dolu-dizgin yol alanlar eli kırbaçlı imiş
Elâziz ufkuna inmez, eder ahdinde sebat
Harput'un yâr-ı kadiymi bir o ak «Saçlı» imiş.

10/2/947

Başka bir gün yine Harput'a çıktık. Yanımızda Hocanın, genç arkadaşları da vardı. Bunlar, Hoca'ya takılarak, geçen alemleri hatırlatıp, karşılıklı birbirleri ile şakalaştılar.

Ben, bilhassa hocayı biraz hayretle süzüyordum.

Bana dönerek :

Zâhidâ her bir harâmın sekri olsaydı eğer
Ol zaman malûm olurdu mesti kim, huşyârı kim

dedi ve bakışımı tenkid etti.

Ertesi hafta, bir manzume yazarak kendisine okudum dinledi:

Müktesiptir her cihetten mezheb-i âzâdeyi
Asrımızda suçlu saymaz, kimse «Saçlızâde» yi
Bir zaman sevmiş, çifte keyf icrâ edip
Perde etmiş kesr-i namûs uğruna seccâdeyi
Genç iken, yağma ederken genc-i zevk ü şevkini
İhtiyâr etmiş sahâvet şimdi ol üftâdeyi
Eyleyip tavsif-i mahbûb ü muhabbet devrini
Sanki meşk etmekde hâlâ âdet-ı mü'tâdeyi
Biz bugün mahbûbeler devrindeyiz pervâne tek
Bir muhâlif devre uyduk, tuttuk aşk-ı sâdeyi
İktidâ kıldık tariyk-ı hassa, ders-iam alıp
Hassaten ettik derâğuş, dermeyan dildâdeyi
Biz çemen, sünbül deriz, üstâd, zülfü hat sanır
Şûhı, şâh anlar, lebâlep zevk bilmez bâdeyi
Düşmeden elden ayakdan dört başı mâmûr imiş
Şimdi (Fikret)! suçlu saymaz, kimse «saçlızâde» yi.

Dinleyip biraz düşündükten sonra (Kurt kocalınca sataşanlar çok olur) diye sitem etti. Sonra kalkıp kütüphaneyi gezdirdi. Bugünkü medeniyeti müjdeliyen kitaplardan sahifeler okudu.

Tekrar Çınar'ın altına geldik. Rıza Efendi'nin, kendisi için yazdığı manzumeyi okudu :

Bir harâbezâre düşmüşsün ki artık yâr yok
Derd-ı dil çok lâkin âni fehm eden dildâr yok
Bilmişim terk-i diyâr etmek murâdındır veli
Ilm-ü fennin istiâba kâfi bir deyyâr yok
Öyle bâzarlarda satdın ki meta'i fazlını
Şimdi andan anlayan yok, satmağa bâzâr yok
Ey Rıza! Üstadının vasfın yazarken şöyle, de:
Harput'a hayfâ ki senden gayrı türbetkâr yok.

Elâzığ'a, Cumhuriyetin ilânından önce Vali Abdülkadir isminde bir zat gelmiş. Memlekete mutlak bir asayiş temin ettiği için, bir kısım halk onu takdir etmiş. Büyüklerden bazılarına baskı yaptığı için bir kısım halkın da takbihine uğramıştır.

Şair Hamdi Hazmi'nin Vali aleyhinde yazdığı hicviyeye canı sıkılan Hoca, aynı şiddetle şair Hazmi Ef. yi hicv etmiştir.

Sen mi hicv ettin (Hâmidâ) Vâli Abdulkâdiri
Kahr ede Rabbım teâlâ, sen gibî bir şâiri
Yokmuş elhak sende hiçbir hiss ü vicdandan eser
Bam telin batsın b..., ey Harput'un çulsuz hari

Kaybolmaması için Saçlı Hoca'ya ait bendeki bütün manzumeleri yazıyorum. Bunlardan bir kısmı hece vezni iledir. Fakat Hoca'nın hece vezni tekniğine vakıf olmadan, yalnız mısraların hecelerini biribirleriyle eşit yaparak, bölmelere dikkat etmeden bunları yazdığı anlaşılıyor.

Bir fakir kız :

Ben fakiyrim kim banâ rahm eyler vah
Kim çırağ eyler beni, bahtım siyâh

Cevap :

Söyle ey biykes, melek yüzlü fakir, hüznün nedir ?
Yâ neden solmuş sararmış, söyle ey kız gül yüzün ?
«Çâresiz, biykes yetimim bir fakirim ben» deme;
Kalbe te'siyr etti hüznün gel silem âhû gözün

Riyâkâr bir Sofiyye

Farz olmuş ibâdet bize ey zübde-i âbid
Âmâlini mahlûka ayân eyleme zâhid.
Tekvâ ile fahr eyliyerek olma riyâkâr
Allâah bilir, baş koca hiç isteme şâhid.

Sen cennete zâhid ne şekilde gideceksin
Allâhı kıyâfetle mi iğfâl edeceksin

Mihr ü mâhı seyr ederken aklıma cânan gelir
Gözlerim kan yaş dolar dünyâ banâ zindan gelir

Ben neylerim ol meclisi; mey, ney, keman olmaz
Güllere gülen bir leb-i can, nevcivan olmaz

Gazel

Mahbûb ile mey bir birinin tev'emi olmuş
Bülbül dahi sâzendelerin hemdemi olmuş
Sâki beni bu meclise kayd eyle, çerâğ et
Günlüm meyinin çünki girift-i gamı olmuş

Ruhsâr-ü lebinden görünür gizlediğin sır
Aks eyleyip aşkım, yüzün âyine mi olmuş.
Dinden çıkarır âlemi ol sûret-i dildâr
Yârep ne melekdir bu günün Meryemi olmuş.
Almış da vebâlim beni terk eylemiş ammâ
Gafletle rakiybin giderek mahremi olmuş
Kirpikleri saf bağlıyarak sinemi gözler
Göz yaşları ok yâresinin merhemi olmış
Duydum sitem etmiş, fakat az çok kerem etmiş
(Rif'at) gibi biçarelerin mün'emi olmuş.

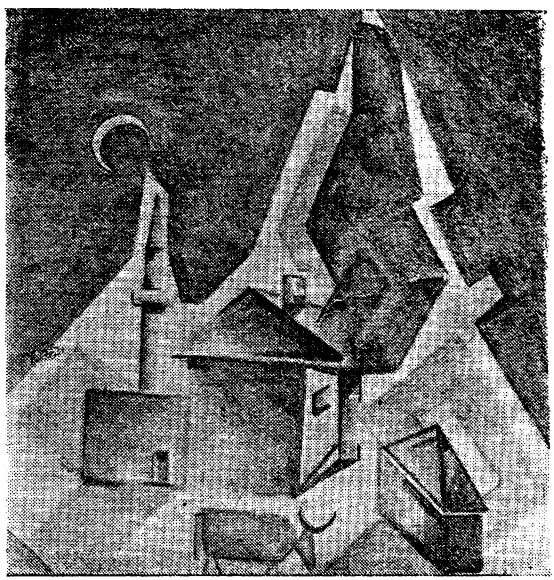
15/I/931 - Elâzığ

Aruzla, hecenin karışımına benzer bir vezinle yazdığı manzumeye de «gazel» başlığını koymuştur :

Gazel

Senden usandım ey gönül uslanmadın
Bin dilruba gördün yine hiç kanmadın
Daim heyecanlar geçirdin ey gönül
Müşfik, rahim bir siyneye yaslanmadın.
Çılgınlığın hep aşk eseri ey gönül
Halden habersiz mest olup uyanmadın
Bir çeşme-i hunin olalı gözlerin
Göksümdeki al kanlara boyanmadın
Feryad ile her gün şikâyet eyledin
Derd-i gama (Rif'at) gibi dayanmadın.

(Devamı gelecek sayıda)

Mehmet KISAKÜREK
Desen

Ayın Olayları

Teknik Üniversite Haftası :

Nisan ayının, ilimizde en önemli olayı, Üniversite Haftasının açılmasıdır. Geçen yıl, ilimize gelemiyen T.Ü. profesörleri. bu yıl, sessizce ilimizi şereflendirmiş, eski Halkevi salonunda verdikleri konferanslarla, unutulmaz hatıralar bırakarak ayrılmışlardır. 27 Nisan Pazartesi günü, muhtelif taşıtlarla, T.Ü öğretim üyelerinden ilimize gelenler İnşaat Fakültesi dekanı Pr. Dr. Kazım Çeçen, T.Ü. eski rektörü Makine Fakültesi Profesörü Dr. Hikmet Binark, Pr. Dr. Galip Sağıroğlu, Pr. Dr. Kemal Erguvanlı, Doç. Dr Selma Soysal, Doç. Dr. Mükerrem Anabolu, Doç. Dr. Saniha Sargın, Doç. Dr. Recep Safoğlu, Doç. Dr. Asaf Günhan, Doç. Dr. Nuri Karahöyülü, ile Asistan Dr. Bahaddin Şamlı, Asistan Dr. Veli Aytekin ve Asistan Cengiz Dökmeci idi.

Kız Öğretmen Okulu salonunda, «İlim ve Teknik» konulu ilk konferansı, sayın Hikmet Binark; «Erozyonun Zararları ve Barajın Faydaları» konulu ikinci konferansı, Sayın Kâzım Çeçen vermişdir.

Konferansları çok dikkat ve ilgi çeken bu Profosörler, Elâzığ'ın, köylü çocuklarıdır. Birincisi Perçenç köyü asıllı, ikincisi Hüseynik köyü doğumludur.

Tunceli harekâtı sırasında 4. Genel Müfettiş olarak, Elâzığ'a gelen Korgeneral Aptullah Paşanın, sabahın erken saatinde, şehir dışında gezerken, hayretini çektiği için, sorunca öğrendiği, köylerden şehire okumaya gelen çocukların, 30 - 40 yıl önce gelip gidenleri arasında okumuş, Liseyi, Üniversiteyi bitirmiş ve bu Üniversitelere öğretim üyesi olmuş bulunanlardan, biri ikisi bu zevat.

İkinci konferansı, sayın Prof. Dr. Kemal Erguvanlı vermiş «Fırat Nehri Üzerinde Baraj yeri İmkânları» konusunda, sayın Doç. Dr. Selma Soysal da «Haberin Ölçülmesi» konusunda konuşmuşlardır...

Üçüncü gün, sayın Doç, Dr. Nuri Karahöyüklü «Orta Çağda, Yakın Doğudaki İlmi Gelişmeler» sayın Prof. Dr. Galip Sağıroğlu'da «Madenlerin Teşekkülü» konularında, kâh dikkat toplayan, kâh heyecan yaratan konuşmalar yapmışlardır.

30. Nisanda Tunceli'ye giden misafirlerimiz, gerek halk gerekse teşekküller tarafından sevinç gösterileriyle karşılanmış, Tunceli, ilme ve Tekniğe muhtaç ve müteşekkir olduğunu, içten gelen saygı ve sevgi tezahürleriyle ifade etmişdir.

İl merkezinden, Plümür ilçesine ve Ovacığa açılan yeni yol boyunca giden öğretim üyeleri, Tunceliden unutulmaz hâtıralarla döndüklerini açıklamışlardır. Halkın ilgi özelliği ve çevrenin tabii güzelliği, bu açıklamanın başkonusu idi.

Tunceliden döndükten sonra 1 Mayıs günü Harput'da Arkeolojik incelemeler yapan, Doç. Dr Mükerrem Anabolu ve arkadaşları(Elâzığ'a döndükten sonra, Hazar gölü kıyıla rını gezmişlerdir.

Çok kıymetli misafirlerimizden, aydınlarımızın birleşik dileği, 942 yılı, üniversite haftasında olduğu gibi, konferanslarının bir broşür içinde, toplanıp basılması ve ilimize gönderilmesidir.

Teknik Okulun, öğretime açılış gününde, kendilerini tekrar ilimize davet eder, ve bu davete icabetde mâzeret kabul etmiyeceğimizi şimdiden belirtmek isteriz.

Şeker Fabrikası :

Keban Barajının basacağı yerde kurulan şeker fabrikasının, başka ile kaldırılacağı

söylentisi, şehirde ve daha çok köylerde üzüntü ile karşılanırken, bir kısım malzemenin fabrikadan Amasya'ya gönderildiği haber alınarak, halk üzerinde telâş ve heyecan yaratmışdır. Önce gazeteciler, fabrikaya giderek, olayla ilgilenmiş, ve protestolar yayınlanmış dır. Sonra da ilimizde bulunan Nureddin Ardıçoğlu, fabrika mensupları ve pancar müstahsili olan köylüler ile temaslarda bulunmuşdur.

Olayın Ankaraya aksetmesi üzerine, yerinde incelemeler yapmak için, Ş. Fabrikaları U. Md. Mv. Münci Özakımcı, teknik müdür Osman Bozok ve teknik müşavir Orhan Üçoklar, ilimize gelerek, vâliyi ziyaret ettikten sonra, 5 Mayıs günü Belediye salonunda yapılan toplantıda, konuyla ilgili, konuşmalar yapmışlardır.

Sonuç olarak : Baraj yapılıncaya kadar, fabrikanın yerinde kalacağı, Baraj yapılınca il yakınında başka bir yere kaldırılacağı belirtilmiş bulunmaktadır.

Beş Yıllık Plânla ilgili İnşaat :

Beş yıllık kalkınma plânıyla ilgili olarak, 1964 yılında ilimiz de yapılacak inşaatlardan üçünün, ihâlesine başlanılmışdır. Verem Pavyonu, Kalorifer tesisleri için, 89.470,81 lira, Cüzzam Hastanesi yeni tesisleri için, 1.415.598 lira, Viroloji Enstitüsü lojman inşaatı için, 70.271,82 lira sarfedilecekdir.

N. Ardıçoğlunun Basın Toplantısı :

29. Nisan Çarşamba günü, bir basın toplantısı yapan N. Ardıçoğlu, Keban Barajından elde edilecek enerji ile hemen 5 fabrika yapılacağını, bu enerjinin 2-2,5 milyar kilovat saatinin, Elâzığ çevresindeki madenleri işlemek için, kurulacak fabrikalara verilmesinin plânlanmış bulunduğunu, yerli ve yabancı uzmanlar tarafından hazırlanan raporlara göre, kurulacak ağır sanayi tesislerinin : 1 — Bakır İşletmesi Tesisleri, 2 — Gübre Fabrikası, 3 — Demir, Çelik Fabrikası, 4 — Ferro - Krom ve Karpit Fabrikası, 5 — Azotlu Gübre Sanayii Tesisleri gibi, tesis ve fabrikalardan ibaret bulunduğunu belirtmişdir.

1 — Madendeki Etibankın, bakır fabrikasına 80 milyon lira sarfedilerek, bu fabrika genişletilecekdir. Bu sâyede, Maden tesislerinden 18 bin ton bakır, 150 ton demir, 3300 ton çinko, 600 ton kobalt, 250 bin ton asit sülfirik, 125 kilo altın, 265 kilo gümüş, elde edilecekdir. Şimdiye kadar, alınan bakır cevherinden geri kalan, gaz ve cürûfdan faydalanılmamaktadır. Bundan sonra faydalanılması sağlanacakdır.

İlâve edilecek bu tesisin inşasına, bu yıl başlanmak üzre gereken kredi, Amerikan İmportexport Bankasından temin edilmişdir. 8 milyon dolar olan bu kredinin mukavelesi imzalanmışdır.

2 — Bakır fabrikası tesislerinden elde edilen, 250, bin ton sülfirik asit ile, fosfat taşı karışımından, süper fosfalt gübresi temin edilecekdir.

Yapılan hesaplara göre, senelik gübre verimi 500 bin tondur. Ham maddelerinden, super fosfalt taşı, Diyarbakır'ın Hazro ve Şırnak mıntıkasında vardır. Geniş çapta yataklar keşfedilmişdir. Kurulacak bu tesislerin senelik geliri, 135 milyon liradır.

3 — Elâzığda, Demir - Çelik fabrikası kurulması da düşünülmektedir. Cevherin 150 bin tonu, Bakır işletmesinin biriktirdiği cüruftan alınacak ve yılda 350 bin ton pik ve çelik sağlanacaktır. Geri kalan kısmı da, çevrede çok miktarda bulunan demir yataklarından elde edilecektir.

4— Ferro - Krom ve Karpit fabrikası, ilk hamlede 100, sonra 200 bin ton krom cevheri işliyecek kudrette bir tesis olacakdır. Yılda 40 - 80 bin ton Ferro - Krom temin edilecektir. Bu Ferro - Krom temin edilirken 20 40 bin ton da karpit elde edilmesi gerekmektedir.

5— Ayrıca azotlu gübre sanayii için, yılda 150 bin ton azotlu gübre (Amonyum -

Nitrat) elde edebilecek bir gübre fabrikası da düşünülmektedir. Bunun yıllık geliri 75 milyon lira olarak hesaplanmışdır. Tesisin, Elâzığ - Keban arasında kurulması muhtemeldir.

Şehitlerimizin Anılışı :

15 Mayıs, Şehitler günü olduğundan, bütün yurttaki gibi şehrimizde de anma töreni yapılmışdır.

Şehitlikde toplanan kalabalık halkdan başka, askeri kıt'a ve okullardan gelen öğrenci taburları da anma töreninde hazır bulunmuşlardır.

Öğrenci, sivil ve asker hatipler, heyecanlı konuşmalar yapmış, şiirler okuyarak bizim için ölenlerin hatıralarını yaşatmışlardır :

Bastığın yerleri, toprak diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı!
Sen, şehîd oğlusun incitme yazıktır atanı!
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Bize Gelenler

K İ T A P L A R

Üçel : Nedim Orta, M. Ali Bayraktutan ve Necati Eldem'in şiirleri. 60 sayfa 250 kuruş. İsteme adresi : Nedim Orta - Öğretmen - UŞAK

İslâmın Ruhu : Pakistanlı yazar Muhammet İkbâl'in eseri, Doğan Güneş Yayınları, 92 Sayfa 3 Lira.

Patrikhane ve Kıbrıs : Avukat Berk'in iki konferansı. Doğan Güneş Yayınları, 50 sayfa125 kuruş.

Doğan Güneş Yayınevi'nin adresi şu : Cağaloğlu, Türbedar Sok. Aydınlar Han Kat : 2 No. 27 İstanbul

D E R G İ L E R :

Çağdaş : Aylık Sanat - Aktüalite - Düşün dergisi; P.K. 46 Anafartalar - Ankara

Türk Folklor Araştırmaları : Türk Folklor Derneği'nin organı, aylık halk bilgisi dergisi, P.K. 46 Aksaray - İstanbul

Elif : Aylık Fikir - Sanat - Eğitim dergisi; P.K. 47 Bursa

Çatı : Aylık düşün ve sanat dergisi : P.K. 110 Bursa

Çağrı : Aylık sanat ve fikir dergisi : P.K. 99 Konya

Tohum : İmam Hatip Okulu Mezunları Cemiyeti'nin dergisi : P.K. 982 İstanbul

Kavşak : Aylık düşün, sanat ve eğitim dergisi : P.K. 4 Bartın.

Ötüken : Aylık Fikir ve ülkü dergisi. Çadırcılar No. 20 Beyazıt - İstanbul

Elmacık Postası : Elmacık Köyü Okuma Odası'nın çıkardığı tek yapraklık gazete - Uşak

Beşkaza: Aylık Sanat ve Fikir dergisi - Öğretmenler Derneği - Fethiye

---

CANDAN ÖTE

Yâr kemend atmış boynumdan
Çeker gerçek aşka beni..
Dünya çekilmiş aynımdan
Ayna kılar ışka beni..

Nicedir gönlün dermanı,
Hak kılmış aşka fermanı
Yedi dağın değirmeni
Bir ben eder başka, beni..

Ateş olma mı odundan,
Cismin bilmezdim adından..
Zümrüdanka kanadından
Yâr çağırır meşke beni..

Hak ustalar neylediler,
Yâre pul pul peylediler.
Kapı kulu eylediler
Bir tavansız köşke beni. .

Bir geceden bir geceye ,
Sevdâ eriştı niceye..
En güzele, en yüceye
Yol etseler keşke beni..

FEZAÎ

(Çağrı; Sayı : 70)